

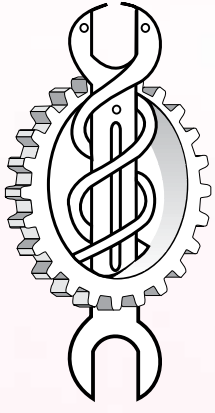
ISBN 1302-3519

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

ÇALIŞMA ORTAMI

İki Ayda Bir Çıkar / Sayı : 97

Mart - Nisan 2008

- “Yeni” Sosyal Güvenlik “Düzeni” Hayali ve Daha da Yitiren Kadınlar

- UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu Raporu 2008
- Zımpara Taşları Ölümcül Kazalara Neden Olabilir mi?

- Kahramanını Özleyen Topraklar

- Çocuk İşçiliği ile Mücadelede Medyanın Rolü

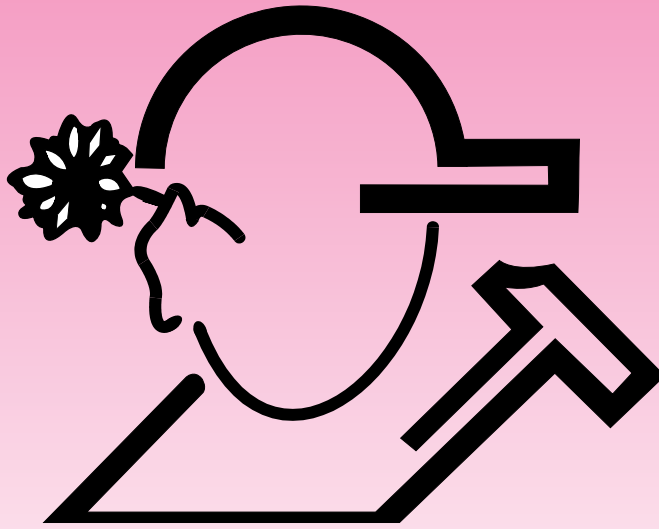
- Örgütlerdeki Etik Dışı Davranışlarla Grup Düşünme Arasındaki Bağlantı

- Kaçak Göç mü? Yeni Kölecik mi?

- Çoğalan Eylemler ve Çarpan Etkileri

- İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım Hız Kesicideki Yağ Seviyesinin Kontrolü

www.fisek.org.tr

*Çalışan Çocuklara “Vefa Borcu” nuzu
Ödemek İster misiniz?*

*Fisek Enstitüsü'nün 26. Yılı
Çalışma Ortamı'nın 16. Yılı*

“Yeni” Sosyal Güvenlik “Düzeni” Hayali ve Daha da Yitiren Kadınlar

A. Gürhan FİŞEK*

“Yeni .... Düzen” sözcüklerinin arasındaki boşluğu doldurmanız istenseydi ilk aklınıza gelen ne olurdu? Benim aklıma ilk gelen “Yeni Dünya Düzeni” oluyor; “neo-liberalizm” ya da “yeni sömürgecilik” oluyor.

Aslında Türkiye’de uygulamaya konulmaya çalışılan yeni sosyal güvenlik düzeni de okudukça, yeni dünya düzeni ile yoğun çağrışımlar yaptırın bir düzen... Özellikle sosyal alandaki fotoğraflara, bir de toplumsal cinsiyet gözlüğü ile baktığınız zaman, fotoğrafın çok daha netleştiğini ve utanç verici aykırılıkların ortaya çıktığını görmekteyiz.

Özellikle 12 Eylül’ü izleyen ve Türkiye’yi küreselleşme düzeni ile bütünleştirmeyi hedefleyen politikalar izlenmeye başlandığından beri, gizli saklı yürütülen bir “yeni bir hukuk düzeni” kurma çabası var. Bu çabanın ana özellikleri, **a)** Birbirinden kopukçasına yürütülmesi, **b)** Taslakların kamuoyuna sunulduktan sonra çok sık değiştirilerek izlenmesinin zorlaştırılması, **c)** Çıkarılmak istenen yasaların, mutlaka kazanılmış haklara dokunan ya da Cumhuriyetin kazanımlarını zedeleyen özellikler taşıması, **d)** Aynı anda bir çok farklı alanda “yeni düzen (reform)” kurma çabasıyla uzmanları bombardıman altında tutma, **e)** Uzmanlar ne söylerse söylesin iktidarın bildiğini okuması,

“Yeni hukuk düzeni”ni kurmak isteyenlerin kafalarında bir çok düşünce var. Sistem onların kafalarında bütünlük göstermiş olmakla birlikte bize sunulduğundaki bölük pörçüklük ve asıl niyeti gizleme, bir çok veriyi birleştirerek bir sonuca varmayı gerektiriyor.

Son “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası”nın kadınlar için getirdiklerine bakıldığında, hemen göze çarpan özellik, çalışan ve çalışmayan kadınların haklarında bir gerileme olduğudur. Ama bunun nedenini anlamak için üç olayla bunun bağlantısını kurmak gereklidir: **a)** Kadınların çalışmasının ahlaka aykırı olduğunu (“Çalışan kadınlar nefislerine hakim olamazlar ve kocalarını aldatırlar”) söyleyen sözcünün sözleri, **b)** Başbakan Tayyip Erdoğan’ın ailelere en az üç çocuk doğurmaları tavsiyesinde bulunması, **c)** Yeni

istihdam paketinde çocuk işçi çalıştıran işverenlere konulmuş olan cezaların dokuz kat düşürülmesi.

Bu olgulara bakarak, yazımıza şöyle bir başlık atabiliriz : “Çalışma Yaşamında Çocuklar İçeri, Kadınlar Dışarı” ... Buna karşın yıllar önce yine bu dergide çıkan bir yazıda tam tersini başlık olarak kullanmıştık (Çalışma Ortamı Dergisi, Yıl : Sayı :)

Bundan beş yıl önce “sosyal güvenliğin cinsiyeti”ni irdelediğimiz bir yazıda(1), “kadınların önce babalarının sonra kocalarının ve eşlerinden ayrılırlarsa tekrar babalarının” üzerinden sigortadan yararlanabildiklerini belirtmiş; durumu eleştirmiştik. Buradaki eleştirimiz, erkeklerden farklı bir pozitif ayrımcılık uygulanmış olmasından değil; kadınların sosyal güvenlik kurumuna yük olmasında ötürü de değildi. Temel eleştirimizin

dayanağı, kadının, bir birey olarak görülmemesi ve hep bağımlı kişilik olarak tanımlanmasıydı. Bunun kaynağında sosyo-kültürel etmenler ile sosyal güvenliğin çalışma eksenli olarak tanımlanması yatmaktaydı. Kaldı ki, sosyal güvenlikte bakılan çalışma “kayıtlı” çalışmaydı; buna karşın, kadınların çok büyük bir bölümü kayıt-dışı kesimde çalışmakta olup, “düzen” tarafından yok sayılmaktaydı.

TBMM’ye sunulma aşamasına getirilen yeni taslak, sorunlara o denli yalınkat yaklaşmıştır ki, kız ve erkek çocuklarının babalarının sigortasından yararlanmasını 18-25 yaş ile sınırlamıştır. Böylece babalar, kızlarını bir kez everdik-

ten sonra, devreden çıkmaktadır. Artık kadının sosyal güvenlik düzeni içerisinde kalmasının tek yolu, kocasından ayrılmamak olmaktadır. Kaldı ki, evli kalsalar bile, sağlık karnelerini ellerinde tutan kocaların, eşlerine baskı uyguladığı örnekler bilinmektedir. Sosyo-kültürel yapıyı destekleyen iktidarın uygulamalarına bakıldığında, bu konudaki yaklaşımının, aslında “kadını kocasının boyunduruğu altına daha çok sokmak amacı”ni ele vermektedir.

2925 sayılı Tarımda Bağ-Kur olarak adlandırılan yasanın .. maddesi, ailede kimin sigortalı, kimlerin onun bakmakla yükümlü oldukları olacağını tanımlamaktaydı. Buna göre, 22 yaşını bitirmiş ve aile reisi erkekler, sigortalı olacaktı; kadının sigortalı olmasının tek koşulu ailede 22 yaşını bitirmiş erkek

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

bulunmamasıydı. Yeni Medeni Kanun ile "aile reisi" konumunun kaldırılmış olmasına karşın, bu adaletsiz yaklaşım, ancak, Anayasa Mahkemesi'nin 17 Nisan 2007 tarihinde verdiği bir kararla sona erdirilebilmişti. Ama Yasa Taslağını hazırlayanlar, sanki köylüyü cezalandırıcısına, 18 yaşını geçen herkesin sigortalı olmasını öngörmüş ve hepsinden ayrı ayrı prim toplamayı hedeflemiştir. Eski adaletsiz yaklaşımın aşılmasında, sosyo-kültürel yapıyı aynı tutmak, varolan adaletsizliğin daha da derinleşmesine yol açacaktır. Bu koşullar altında, kadının ayrı bir geliri olmadığı için, primini ödemesi söz konusu olmayacak; bağımsız çalışanlara uygulanan düzen nedeniyle, primini ödemediği sürece, sağlık hizmetlerinden de yararlanamayacaktır. Sosyo-kültürel yapıyı destekleyen iktidar uygulamaları, bu konudaki yaklaşımının "erkeklerin elinden aile reisliği rütbesini alan kadını cezalandırma amacı"nı ele vermektedir.

Bütün bu engellere karşın emeklilik yaşına yaklaşan kadınların bu kez, eşitlik adına erkekle emeklilik yaşları eşitlenmektedir. Yaşam boyunca, ev sorumlulukları ile iş sorumlulukları arasında mekik dokuyan ve bu arada kocasının da yüklenmediği bir takım sorumlulukları yüklenen kadınların tükettiği emek, erkeklerin emeği ile bir tutulmaktadır. Erkeğin günlük yaşam grafiği ile kadının günlük yaşam grafiğinin eşitlendiği gün, bu uygulama haklı olabilecektir. Ama burada bir eşitlik çabasından çok, "eşitlik" isteyenlere gözdağı sözkonusudur. Sosyo-kültürel yapıyı destekleyen iktidar uygulamalarına bakarak, yasa taslağınının, bu konudaki yaklaşımının "çalışmış olmasını hazmedemediğini ve kadını cezalandırma amacı"nı ele vermektedir.

Doğum izni ve emzirme izni üzerinde de "geri" adım sürmektedir. Doğum izinleri emeklilikten kesilmekte; ücretli emzirme izni altı aydan bir aya indirilmektedir. Çocuk sahibi olan kadınlar için, "eve dönüş" yolu aydınlatılmakta; çalışma yaşamında yerleri olmadığı anlatılmaya çalışılmaktadır. Sosyo-kültürel yapıyı destekleyen iktidar, daha çok çocuk sahibi olmalarını isteyerek, adeta kayıtlı kadın çalışmasını olanaksızlaştırmaktadır. Böylece kadınlar esnek üretimin ve ev eksenli çalışmanın nesnesi olarak, hem daha çok sömürülecekler; hem de ev halkıyla birlikte kapı dışarı çıkmadan çalışacaklardır.

Dikkat edilirse, tutucu iktidar, kadınları ikiye ayırmaktadır: Benden olanlar ve olmayanlar. Tutucu iktidarın "kendisinden saydığı kadınlar", çalışmayan evde üçten fazla çocuk doğuran, kocasına kayıtsız

koşulsuz uyan, evinin kadınlarıdır. Ekonomik bağımsızlığını kazanan, toplumda saygın bir mesleki konuma gelen, bakabileceği kadar çocuk yapan çalışan kadınlar, bu tutucu iktidarın gözünde cezalandırılması gereken nesnelere.

506 sayılı yasanın sigortalı sayılmayanlar başlıklı maddesinde, ilk sırayı, "işverenin ücretsiz çalışan eşi (ve kızı)" almaktadır. Ev işlerini, çocuk bakımını vb ücretsiz yapması yetmiyormuş gibi; işveren eşinin, üretime ilişkin çalışmalarının da ücretlendirilmemesini öngörmektedir. Çalışma eksenli bir sistemde, çalışan kadın yine de güvencesiz kalmaktadır. İşverenlerin büyük çoğunluğunun erkek oluşu, tutucu iktidarlara bu maddeyi koruma gücü vermektedir. O zaman "reform" bunun neresinde? Diye sormak gerekir. Ama

gitgide artan sayıda işveren-kadın, kocalarını ücretsiz çalıştırmaya başladıklarında, tutucular ne düşünecekler ve ne yapacaklar?"

Tutucu iktidarın program ve uygulamaları ile "yeni dünya düzeni"nin sosyal güvenlik reformu, her noktada birbiriyle çakışmaktadır. Kadının (ve erkeğin) çalışarak toplumda saygın bir konum yakalamaması için, onursuz ve hep başı eğik kalması için ve seyahat özgürlüklerinin kısıtlanması (parasızlıktan

kent merkezine bile gidememektedirler) adına "açlıkla" terbiye edilmeye çalışılmaktadır. Türkiye 2001 yılından beri hızla artan sosyal yardımlarla, hem iktidara (ve onun sosyal yardımlarına) bağımlı bir kitle yaratmış; hem de insan onurunu (ve sosyal güvenlik hakkını) derinden yaralamıştır.

Bu "bozuk ... düzen"in yerine önerdiğimiz sosyal güvenlik sistemi (2), her yurttaşı gören ve onu güvence altına alan, sorunları çıktıktan sonra değil, sorunlar çıkmadan devreye giren bir düzen olmalıdır. Tam istihdam hedefi ile birlikte kadınların çalışma yaşamına nitelikli emek ögeleri olarak girdiği, ama çocuklarının asla çalışmadığı (eğitimde tutulduğu) bir düzen kurulmalıdır. Bu düzen, "kara leke"lerden kurtulduğu oranda, "kara delikler"den de kurtulacaktır.

Gece çalışması sırasındaki şartların iyileştirilmesi konusunu gündeme ihmal edilmiş (işkandırma gibi). Gece çalışması sırasında muhafaza altına alınması konularının geliştirilmesi hususunda önemli adımlar atılmalıdır.

Ne yapılmalı ?

< Sayfa 23'ün yanıtı

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu Raporu 2008

Derleyen: Onur SUNAL*

UNICEF (United Nations International Children's Fund), her yıl 'Dünya Çocuklarının Durumu' adlı bir rapor yayınlamaktadır. Her yıl çocukları tehdit eden farklı konuların ele alındığı ve ayrıntılı olarak işlendiği bu raporlar, çocukların içinde bulunduğu zor koşulları gözler önüne seriyor.

2008 yılı için hazırlanmış olan rapor, 22 Ocak'ta Cenevre'de açıklandı. Bu yıl yayınlanan kitabın adı: Hayatta kalma. Ana tema ise, 5 yaşından önce tedavi edilebilir hastalıklardan ötürü yaşamını yitiren çocukların, yaşamaları için hayata geçirilmesi gereken eylemler.

5 yaşından önce ölümlerle ilgili son yıllarda elde edilen veriler, bir düşme eğilimine işaret etse de yayınlanan rapor, kalıcı başarıların elde edilebilmesi için sürdürülebilir uygulamaların hayata acilen geçirilmesi gerekliliğinin üzerinde duruyor.

Rapor; son yıllarda uygulanan, maliyeti düşük ama çocuk ölümlerini azaltmak bakımından etkili olan şu uygulamalara dikkat çekiyor:

- Anne sütü ile emzirme
- Bağışıklı güçlendirme (immunisation)
- İnsektisit işleminden geçmiş cibinlikler
- A vitamini katkıları

Bununla birlikte çocuklar üzerinde öldürücü ve büyük hasarlar verici etkileri olan hastalıkların tedavi edilebilmeleri için gerekli tıbbi müdahaleyi yapabilecek uzman ekiplere ulaşımın kolay hale gelmesinin önemi de raporda belirtiliyor. Bu hastalıkları saymak gerekirse:

- Zatürre
- İshal
- Sıtma
- Akut yetersiz beslenme
- HIV

Çocukların Birleşmiş Milletler tarafından ortaya konulan sağlık hedeflerine uygun bir yaşam sürebilmeleri için devletlerin sağlık yatırımlarına yaptıkları harcamaları arttırmaları ve ulusal düzeyde sağlık hizmetlerini ülkelerinin her köşesine yaymaları gerekmektedir.

WHO (World Health Organisation) Genel Yönetmeni Dr. Margeret Chan, her bir çocuğa entegre edilmiş bir sağlık yardım ve müdahale paketi ile ulaşmanın mümkün kılınabildiği ülkelerde, sağlık hedeflerini hayata geçirebilmek konusunda ciddi başarıların elde edildiğini belirtiyor.

Afrika'da neredeyse her altı çocukta biri, daha 5 yaşına gelemeden hayatını kaybediyor. Yaklaşık dünya çocuk nüfusunun ¼'ü burada yaşıyor ancak tüm dünya çocukları içinde görülen beş yaşaltı ölümlerin yarısı Afrika'nın Sahara-Altı bölgesinde görülüyor.

Dünya çocuklarının durumlarına ışık tuttuğumuz panoramik turumuza bu sefer 1991 yılında Nobel Barış Ödülü kazanan Bayan Aung San Suu Kyi'nin ülkesi **Miyanmar'dan** başlıyoruz.

Burma, 55 milyon insanın yaşadığı uzak-doğu ülkelerinden biri. 1992 yılından beri askeri bir rejim ile idare ediliyor. Ülkede baskıcı bir yönetim olduğu konusunda insan hakları örgütleri hemfikir. Uzun süre İngiliz sömürgeci olarak kalmış olan bu ülkenin adı 1989 yılında ülkeyi kontrol eden Konej tarafından Miyanmar olarak değiştirildi.

Birleşmiş Milletler'in resmi açıklamalarına göre Miyanmar'da, her gün 100'lerce çocuk tedavi edilebilir hastalıklardan ötürü hayatını kaybetmekte. Afganistan'dan sonra

Asya'da en yüksek 5 yaş-altı ölüm oranına sahip olan Miyanmar, birçok uluslararası teşkilat tarafından eleştirilen askeri bir koney tarafından yönetiliyor.

Dr. Osama Kuni'nin verdiği bilgilere göre her yıl ülkede 100-50 bin çocuk hayatını kaybediyor –ki bu yaklaşık her gün 27-400 arasında çocuğun hayatına karşılık geliyor.

Çocuk ölüm oranları bir ülkede çocukların içinde bulunduğu durumu gözler önüne seren en önemli verilerden biri.

Çocuk ölümlerinin yaklaşık %21'i akut solunum yolları enfeksiyonlarından kaynaklanıyor. Zatürre, ishal ve septisemi ise çocukların hayatlarını sona erdiren diğer tehlikeli hastalıklar.

2000 yılında WHO(World Health Organisation), Miyanmar'ın savaştan harap olan Sierra Leon'dan sonra dünyadaki en kötü ikinci sağlık sistemine sahip olduğunu açıklamıştı.

Ülkede her yıl 10 binlerce insan; sıtma, verem, AIDS, dizanteri, ishal ve diğer hastalıklardan ötürü ölmektedir.

“-Taraf Devletler, çocuğun olabilecek en iyi sağlık düzeyine kavuşma, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini veren kuruluşlardan yararlanma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, hiçbir çocuğun bu tür tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkından yoksun bırakıl-

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü

mamasını güvence altına almak için çaba gösterirler.

-Taraflar Devletler, bu hakkın tam olarak uygulanmasını takip ederler.

-Taraflar Devletler, çocukların sağlığı için zararlı geleneksel uygulamaların kaldırılması amacıyla uygun ve etkili her türlü önlemi alırlar.

-Taraflar Devletler, bu maddede tanınan hakkın tam olarak gerçekleştirilmesini tedricen sağlamak amacıyla uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve teşviki konusunda karşılıklı olarak söz verirler. Bu konuda gelişmekte olan ülkelerin gereksinimleri özellikle gözönünde tutulur.”

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 24

Geçen yıl yaşanan tartışmalı seçimlerden sonra yaşam, birçok **Kenya** vatandaşı için son derece zorlaştı.

Ülkenin birçok yerinde evlerinden uzaklaşmak zorunda kalan ailelerin çocukları, okullarına gidemiyor. Kibera yakınlarındaki ilkokulda geçen yıllarda her sınıfta 75 öğrenci eğitim görürken, bu sayı 15-20'ye düşmüştü.

Kenya, kabile ve cemaat hayatının sürdüğü ülkelerden biri. Yapılan son seçimlerde devlet başkanı seçilen

Kbaki'nin de üyesi olduğu Kikuyular ülkenin orta kesimlerinde yaşıyor. Diğer bir etnik grup olan ve seçimlere hile karıştırıldığını iddia eden Loular ise ülkenin batı kesimleri ile Nairobi'nin gecekondu bölgelerinde yoğun olarak yaşıyorlar.

Eldoret bölgesinde muhalif Loular, 10 binlerce Kikuyu'yu bölgeden göç ettirmeye zorlarken, yüzlerce kişinin de öldürülmesine neden oldular.

Bu yaşananların bedelini ise yine en ağır şekilde çocuklar ödüyor. Ana-babalarının ölmesi onları korumasız olarak ortada bırakırken, göç ettirmeye zorlanmanın verdiği ağır yaşam koşullarına da karşı koymakta bir hayli güçlük çekiyorlar.

UNICEF, **Türkmenistan** hükümetinin, 'un zenginleştirme' programını desteklediğini açıkladı. Devletin bu programıyla un, demir ve folik asit takviyesi ile besin değeri yönünden zenginleştiriliyor ve bu yolla çocukların ve kadınların demir eksikliği anemisi hastalığına yakalanma riski düşürülüyor ve genel sağlık düzeyleri iyileştiriliyor.

Un Zenginleştirme, Türkmenistan'da 1996 yılından beri UNICEF tarafından desteklenen Anemi Önleme ve Kontrol Programı'nın bir parçası. Sağlık Bakanlığı, Fırıncılar Odası, Standartlar Enstitüsü ve UNICEF, un zenginleştirme programının başarısını somut olarak gördü.

Bu gelişmelerle birlikte, yeni dönemde konu ile ilgili uluslararası standartlara ulaşmak konusunda ülkenin, önemli hedefleri var. Aşırı tedarik etmek konusunda 2001 yılından beri uygulanan programın yanısıra ,2004 yılında tuz iyotlanması konusunda da önemli başarılar elde etti.

“-Taraflar Devletler, ulusal durumlarına göre ve olanakları ölçüsünde, anababaya ve çocuğun bakımını üstlenen diğer kişilere, çocuğun bu hakkının uygulanmasında yardımcı olmak amacıyla gerekli uygulamaları alır ve gereksinim olduğu takdirde özellikle beslenme, giyim ve barınma konularında maddi yardım ve destek programları uygularlar.”

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Madde 27/3

* Yukarıda ülkelere ait verilen haberler Child Rights Information Network (CRIN)adlı organizasyonun, www.crin.org adlı web sitesinden alınmıştır.

** Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'den yapılan alıntılar ise United Nations Children's Fund (UNICEF), www.unicef.org adlı web sitesinden alınmıştır.

Zımpara Taşları Ölümcül Kazalara Neden Olabilir mi?

Mustafa TAŞYÜREK*
(mustafatasyurek@fisek.org.tr)

**"Her gün güvenli
bir gün olmalıdır !"**

Bir işçi 5 inçlik (12,7 cm) açılı seyyar zımpara taşı ile dövme demir (ferforje) 'den yapılmış bir bahçe kapısı üzerinde taşlama yaparken, taşlama malzemesi (disk) kırılmış ve bir parçası fırlamıştır. Fırlayan bu parça işçinin uyluğunda büyük bir atardamarı kesmiştir. İşçi kan kaybından dolayı düşmüş ve daha sonra ölmüştür.

Bu kaza araştırıldığında seyyar zımpara taşına takılan taşlama malzemesinin maksimum dönüş hızının dakikada 6,110 devir (rpm) olduğu, oysa açılı seyyar zımpara taşının hızının ise dakikada 10,000 devir (rpm) olduğu görülmüştür. Bu bağlamda taşlama malzemesinin 5 inç (12,7 cm)'den daha büyük olduğu bu nedenle de aparatındaki koruyucunun işlevini yerine getiremediği de anlaşılmıştır.

En büyük yardımcımız olan el aletleri niçin canımızı acıtıyor ? Yoksa biz onları gereğinden fazla mı hor kullanıyoruz ? Bunları güvenli buldurmuyor, güvenli kullanıyor muyuz?

El aletlerinin kullanılması sırasında meydana gelen kazalar tahmin edilemeyecek kadar kayıplara neden olmaktadır. Kesin rakamın saptanması her ne kadar bugün için olası değil ise de (2006 yılında SSK'ya bildirilen 79.027 iş kazasından 9.330'u kesici ve batıcı bir aletin sebep olduğu iş kazalarıdır) Türkiye'deki kazaların önemli bir sayısının bu nedenlerden meydana gelmesi konunun önemini belirtmek bakımından önemlidir.

Kullanılan teçhizatın daima bakımlı olmasının sağlanması ve çalışma güvenliğinin sağlanması işverenin, ustabaşı ve teknisyenlerin, güvenli durumda olup olmadığının kontrolü (varsa) iş güvenliği uzmanının görevidir. Ancak el aletleri ile kişisel çalışma yapıldığından, bu aletleri güvenli

bir şekilde kullanmayı bilme işçiler için daha da önemlidir.

Bu bakımdan "el aletlerinin güvenli kullanılması eğitimi"ni yaptırmak veya yapmak işyeri yönetimi ve ilk kademe yöneticileri olan ustabaşı ve teknisyenlerin başlıca ödevleridir. Çünkü ustabaşı ve teknisyenler el aletleri ile çalışan işçilerin devamlı yanında bulunamaz.

El aletlerinin güvenli kullanılması eğitimi görmüş işçiler daha verimli çalışacakları gibi kaza yapma olasılıkları da daha az olacaktır.

El aletleri ile çalışmada alınacak güvenlik önlemleri hakkındaki önemli durumlar belirli ölçüde "seyyar zımpara taşı'nın güvenli kullanılması örneğinden yola çıkarak" ileri ki satırlarda değinilecektir. Özellikle ustabaşı ve teknisyenlerin bunlardan yararlanması ve gerektiğinde ilaveler de yaparak bunları işçilerine öğretmeleri prensipleri olmalıdır.

Önereceğimiz birinci durum el aletlerinin iyi bir şekilde muhafaza edilmesi ve her işe hazır şekilde bakımlı bulundurulmasıdır.

İşçinin alıştığı ve benimsediği aletleri ile daha iyi çalışacağı bir gerçektir. Onun için işyerinde işçilerin rahat çalışmalarını sağlayacak kadar yeterli miktarda bakımlı takım ve teçhizat bulundurulmalıdır.

Diğer önemli bir nokta ise el aletlerinin doğru olarak kullanılmalıdır.

İşçi kendisine verilen aletleri doğru olarak kullanılmaması bilmiyor ise, iyi el aletleri ile çalışsa dahi kaza yapar ve yaralanır. Bununla beraber kusurlu el aletlerinin kullanılması halinde daha ciddi kazalar olur.

Eskiden el aletlerinin çeşidi az olduğundan, işçiler daha az sayı ve özellikle el aleti ile işleri yapmak zorunda idiler. Gerçekte el aletleri özel amaçlar için kullanılırsa; güvenliğe, üretime ve ustanın iş kalitesine yardım ederler. Çeşitli el aletleri ile çalışmada işçi daha az yorulur ve iş daha kolay yapılır.

Diğer önemli bir durum ise: El aletlerinin hor kullanılmasıdır. Kaza kayıtları genel olarak kazaların el aletlerinin gelişigüzel kullanılmasından doğduğunu göstermektedir. Bunun için her alet kendi kapasitesine uygun işlerde kullanılmalı, aşırı zorlamalar yapılmamalıdır..

Şu unutulmamalıdır ki iyi bir işçi – iyi el aletleri – ve iş güvenliği birbirinden ayrılmaz.

Aletle güvenli bir biçimde çalışabilmek için , bu aletlerle birlikte verilen ya da verilmesi gereken kullanım kılavuzu ve güvenlik talimatlarını dikkatlice okuyup, belirtilen

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fisek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

hususlara titizlikle uyulmalıdır. Ayrıca işyeri genel güvenlik talimatlarına da uyulmalıdır. Aleti ilk kez kullanmadan önce, bu işi bilen birisinin gözetiminde bir süre deneme yapılmasıdır.

Hemen hemen her türlü üretim sahası ve atölyede yaygın bir şekilde kullanılan taşlama aparatını kullanan işçilere “**güvenli çalışmaları**” için hangi “**talimatlar**” verilebilir. İşte onlardan önemsediklerimiz:

- İşçinin taşlama aparatını güvenli bir şekilde kullanabilmesi için yeterli ve etkili eğitim aldığından emin olun. Operatör taşın dakikadaki devir hızı ile ilgili sınırlamaları bilmelidir.
- Taşlama aparatı ve bunun koruyucusunun çapına ve dönme hızına uygun taşlama malzemesi kullanın.
- Seyyar zımpara taşını kullanmadan önce, daima koruyucusunun yerinde olduğundan emin olun.
- Seyyar zımpara taşını kullanırken daima etkili yüz ve göz koruyucusu ve etkili olabilecek kulak koruyucusu kullanın.
- Koruyucu iş eldivenleri ve sağlam iş güvenliği ayak-kabıları kullanın.
- Eğer gerekiyorsa önlük takın (alev almaz – alev dirençli iş elbisesi giyilmelidir).
- Çalışma sırasında ortaya çıkan tozlar sağlığa zararlı, yanıcı veya patlayıcı olabilir. Çalışırken uygun koruma önlemleri almak gerekir. Bu nedenle uygun toz ve talaş emme donanımı kullanın ve koruyucu maske takın.
- Hafif metal tozları yanabilir veya patlayabilir. Malzeme karışımları bazı durumlarda çok tehlikeli olduğundan çalışma yerinizi daima temiz tutun.
- Çalışma sırasında şebeke bağlantı kablosu hasar görecektir veya ayrılacak olursa dokunmayın ve hemen şebeke fişini prizden çekin. Aleti hiçbir zaman **hasarlı bağlantı kablosu ile kullanmayın**.
- Çalıştırma’da şebeke gerilimine dikkat edin: Akım kaynağının gerilimi, aletin tip etiketi üzerindeki verilere uygun olmalıdır. (Etiketi üzerinde 230 V yazan aletler 220 V ile de çalıştırılabilir)
- Açık havada kullanılan aletleri, daima hatalı akım koruma şalteri (FI-) ve maksimum 30 mA’lık işletme akımı üzerinden bağlayın. Sadece açık havada kullanılmaya müsaadeli uzatma kablosu kullanın.
- Çalışırken aleti daima iki elinizle sıkıca tutun ve çalışma pozisyonunuzun güvenli olmasına özen gösterin.

- Kendi ağırlığı ile emniyetli biçimde durmuyorsa iş parçasını uygun bir tertibatla sabitleyin.
- Aleti , durduracak kadar zorlamayın.
- Kabloyu her zaman aletin arkasında tutun.
- Aleti elinizden bırakmadan önce daima kapatın ve aletin tam olarak durmasını bekleyin.
- Fişi sadece, alet kapalı iken prize sokun.
- Elektrikler kesildiğinde veya şebeke fişi prizden çıktığında hemen açma/kapama şalterini boşa alın ve başlangıç konumuna getirin. Bu sayede elektrikler geldiğinde aletin kontrol dışı çalışması önlenir.
- Seyyar zımpara taşı sadece kuru kesme/taşlama işlerinde kullanılabilir.
- Aletle yapılan her türlü çalışmada ilave sapın mutlaka takılı olması gerekir.
- Alet ucunun yüzey altında gizli herhangi bir elektrik hattına veya aletin kendi şebeke kablosuna rastlama olasılığı bulunduğundan , aleti sadece izolasyonlu tutamağından kavrayın.

Gerilim altındaki herhangi bir kabloyla temasa gelindiğinde aletin metal parçaları elektrik akımına maruz kalır ve elektrik çarpmaları ortaya çıkabilir.

- Altında elektrik, gaz veya su şebekelerinin bulunma olasılığı olan yerlerde delme veya kesme yapmayın. Bu şebekeleri algılayacak veya tespit edecek uygun koruyucu aletler kullanın veya bu şebekeler için yetkili yerel şirket veya mercilerden yardım isteyin.

Elektrik hatlarıyla temas yangınlara veya elektrik çarpmalarına neden olabilir. Bir gaz borusunda meydana gelebilecek hasar patlamalara yol açabilir. Herhangi bir su borusunu delmek veya kesmek maddi hasar veya elektrik çarpmasına neden olabilir.

- Kazma/kesme diskleri ile çalışırken mutlaka koruyucu kapak takılı olmalıdır. Lastik zımpara tablası veya çanak fırça/disk fırça/yelpaze taşıyıcı ile çalışırken el koruma parçasını takmanızda yarar vardır.
- Taşları işlerken toz emme tertibatı kullanın. Kullanacağınız elektrik süpürgesi taş tozunun emilmesine müsaadeli olmalıdır. Taşları keserken kılavuz kızak kullanın.
- Aletle kullanacağınız uçların müsaade edilen devir sayısı en azından aletin boştaki devir sayısı kadar olmalıdır.
- Taşlama/zımparalama uçlarını kullanmaya başlamadan önce kontrol edin. Uçlar kusursuz biçimde alete takılmış olmalı ve hiçbir yere temas etmeden, serbestçe dönüyor olmalıdır. Alete yük bindirmeden en azından 30 saniye kadar deneme çalıştırması yapın. Hasar görmüş, yuvarlaklığını kaybetmiş veya titreşimli çalışan taşlama uçlarını kullanmayın.
- Taşlama uçlarını darbe, çarpma ve yağlanmadan koruyun.
- Aleti sadece çalışır durumda iş parçasına yaklaştırın.
- Ellerinizi döner haldeki taşlama uçlarından uzak tutun.
- Aletin dönme yönüne dikkat edin. Aleti daima, çalışırken ortaya çıkan kıvılcımlar ve taşlama tozları kendinizden uzaklaşacak biçimde tutun.
- Metaller taşlanırken etrafa kıvılcım yayılır. Bu kıvılcımlar nedeniyle kimsenin tehlikeye girmemesine dikkat edin. Yangın çıkma tehlikesi olduğundan çalışırken yayınızda (kıvılcımların sıçrama uzaklığında) yanıcı malzeme bulunmamalıdır.

- Örneğin taşıyıcı duvarlarda oluk ve kanal açarken dikkatli olun: Statik ile ilgili uyarılar bölümüne bakın.
- Kesme diskinin bloke olması aletin geri tepmesine neden olur. Bu durumda aleti hemen kapatın.
- Taşlama disklerinin ölçülerine dikkat edin. Ucun delik çapı hiç boşluk bırakmayacak biçimde bağlama flanşına uymalıdır. Redüksiyon parçaları veya adaptör kullanmayın.
- Kesme disklerini asla kazıma işlerinde kullanmayın. Kesme disklerine yan taraftan baskı uygulamayın.
- Üreticilerin, aletle kullanılan uçların takılması ve kullanılmasına ilişkin talimatlarına mutlaka uyun.
- Dikkat ! Taşlama uçları alet kapandıktan sonra da bir süre serbest dönüşte döner.
- Aleti mengenede sıkmayın.
- Kazıma/kesme diskleri çalışma sırasında çok ısınır; soğutmadan önce tutmayın.
- Çocukların aleti kullanmasına asla izin vermeyin.

Statik Konusunda Uyarılar

Taşıyıcı duvarlarda açılacak oluk ve kanallar için iş güvenliği ile ilgili yönetmeliklerde belirtilen hükümlere kesin bir biçimde uyulmalıdır. Çalışmaya başlamadan önce sorumlu statikçi, mimar veya yapılardan yetkili merciin görüşünü alın.

Koruyucu Donanımların Takılması

- Aletin kendinde bir çalışma yapılmadan önce şebeke fişini prizden çekin.

Koruyucu kapak

- Kazıma/kesme diskleri ile çalışırken mutlaka koruyucu kapak takılı olmalıdır. (Germe kolunu gevşetin. Koruyucu kapağın tırnağını alet başının mil boynundaki kod oluşuna yerleştirin ve hareket yönünün tersinde çevirerek istediğiniz pozisyona (çalışma pozisyonu) getirin. Koruyucu kapağı sıkamak için germe kolunu kapatın Koruyucu kapağın kapalı tarafı daima kullanıcıyı göstermelidir. Koruyucu kapaktaki tırnaklar sadece alet tipine uygun koruyucu kapağın takılabilmesini güvenceye alır. Aletin sökülmesi aynı işlemin tersten uygulanmasıyla yapılır.

İlave sap

- Aletle yapılan her türlü çalışmada ilave sapın mutlaka takılı olması gerekir. (İlave sap yapılan işe göre alet başının sağına veya soluna vidalanabilir.)

Taşlama uçlarının takılması (aksesuar)

- Aletin kendinde bir çalışma yapmadan önce şebeke fişini prizden çekin. Bu aletle kullanacağınız uçların müsaade edilen devir sayısı en azından aletin boştaki devir sayısı kadar olmalıdır.
- Kazıma/kesme diskleri çalışma sırasında çok ısınır; soğumadan önce tutmayın.
- Taşlama milini ve takılacak bütün parçaları temizleyin. Taşlama uçlarını sıkamak ve gevşetmek için taşlama milini, mil kilitleme düğmesi ile sabitleyin. Mil kilitleme düğmesine sadece taşlama mili durur haldeyken basın!

Kesme

Kesme işlemi sırasında bastırma, açılındırma ve titreme yaptırmayın. Makul ve işlenen malzemeye uygun bir tempoda çalışın.

Serbest dönüşteki kesme disklerini yandan bastırarak frenlemeyin.

Kesme işleminin yapıldığı yön önemlidir.

Alet daima ters yönde çalışmalıdır; bu nedenle aleti başka yöne doğru hareket ettirmeyin ! Aksi takdirde alet

kontrolünüz dışında kesme hattından dışarı itilebilir.

Taşların kesilmesi

- Bu aletler sadece kuru kesme/taşlama işlerinde kullanılabilir.

En doğrusu bir elmaslı kesme diski kullanılmalıdır. Köşelendirme yapmamak için özel emici kapaklı kılavuz kızak kullanın.

Aleti daima toz emme tertibatı ile kullanın. İlave önlem olarak bu işler için yetkili makamlarca onaylanmış **toz maskesi** takın.

Elektrik süpürgesi taş tozunun emilmesine müsaadeli olmalıdır.

Aleti çalıştırın ve kılavuz kızığın ön kısmını iş parçasına dayayın.

Aleti hafif ve işlenen malzemeye uygun bir bastırma kuvveti ile ve uygun bir tempoda hareket ettirin.

Örneğin çakıl oranı yüksek beton gibi çok sert malzemeleri keserken elmaslı kesme diskleri aşırı ölçüde ısınabilir ve hasar görebilir. Elmaslı kesme diski çevresinde oluşan kıvılcım çemberi bu durumu gösterir.

Bu gibi durumlarda kesme işlemine ara verin ve aleti bir süre boşa çalıştırarak elmaslı kesme diskinin soğumasını sağlayın.

Çalışma hızı belirgin ölçüde düşerse ve disk çevresinde yoğun kıvılcım oluşmaya başlarsa elmaslı kesme diski körelmiş demektir. Aşındırıcı bir malzemede kısa kesme işleri yapılarak (örneğin kireçli kum taşında) disk yeniden keskin hale getirilebilir.

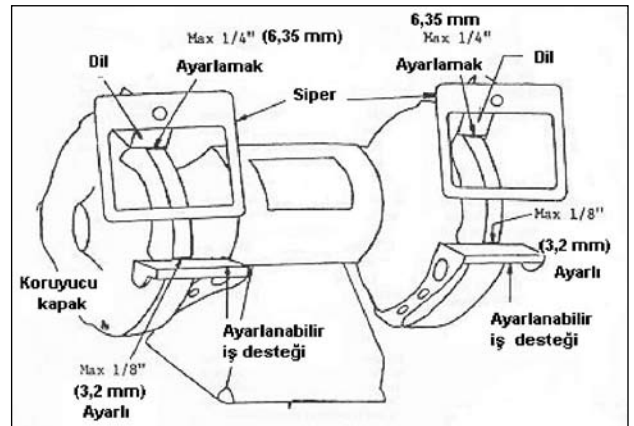
Kazıyarak taşlama

Kazıma işleminde 30° – 40°'lik dayama açısıyla en iyi sonuç alınır. Aleti hafifçe bastırarak ileri – geri hareket ettirin. Bu sayede iş parçası fazla ısınmaz, renk değişmez ve çizikler meydana gelmez.

Kesme diskini hiçbir zaman kazıma amacıyla kullanmayın.

Bakım ve temizlik

- Aletin kendinde bir çalışma yapmadan önce şebeke fişini prizden çekin.
- İyi ve güvenli çalışabilmek için aleti ve havalandırma aralıklarını daima temiz tutun.

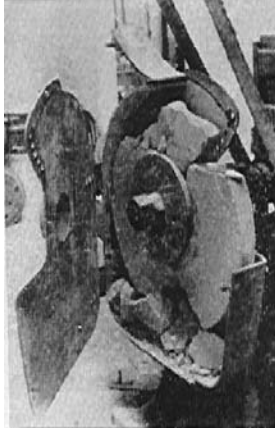
- Metaller işlenirken bazı durumlarda aletin içinde iletkin toz birikebilir. Bu durumlarda aletin koruyucu izolasyonu işlevini görmeyebilir. Bu gibi durumlarda sabit bir toz emici tertibatın kullanılmasında, havalandırma aralıklarının sık sık hava ile temizlenmesinde ve bir hatalı akım koruma şalterinin (FI) kullanılmasında yarar vardır.

Taşlama Tezgahı Güvenlik Kuralları

İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetim Sistemi OHSAS 18001 sertifikasını alarak gerek iç, gerekse dış denetimlerini yaptıran işyerleri ile, özellikle yabancı ortaklı kuruluşların dışındaki işyerlerinin büyük çoğunluğunda taşlama tezgahları iş güvenliği kurallarına uygun olarak bulunulmamakta ve kullanılmamaktadır. Bu durum ölümlü bile sonuçlanabilecek ciddi kazalara, göz, el ve parmak yaralanmalarına neden olmaktadır. İş kazalarından kaçınmak için iş güvenliği görevlileri ve işçilerin alacakları önlemlerden bazıları burada özet olarak belirtilmiştir.

1. Uyuşturucu etkisi yapan haplar, alkol veya ilaçların etkisi altında iseniz çalıştırmayınız.
2. Daima göz koruyucusu kucanız (güvenlik gözlükleri veya bir yüz siperi)
3. **Bir taşlama tezgahında çalışırken asla eldiven giymeyin.**
4. Kravat, boyun bağı, yüzükler, alyans ve diğer mücevherat ve dolaşabilecek sarkık, uzun kollu giysileri çıkartınız.
5. Dönen zımpara taşının koruyucularının yerinde olduğundan emin olunuz. Taşlama ısı oluşur; işlenen parçanın soğumuş olduğundan emin olmadan herhangi bir aşamada ona dokunmayın.
6. Kıvılcım koruyucusunu taşı kapatacak şekilde ayarlayın, ve bu kıvılcım koruyucularını taşlama sonucu zımpara taşının çapında azalma oldukça yeniden ayarlayın.

a) Yeni takılan bir zımpara taşı ile koruyucu arasında, çap yönündeki boşluk 40 milimetreden az olacak, yan boşlukların her biri 30 santimetre taş çapına kadar 20 milimetreden ve daha büyük çaplardaki taşlarda ise 25 milimetreden fazla olmayacaktır.

b) Çalışma sonucu aşınan taşların, koruyucuya nazaran küçülmesi ile taşlama ağzında artan boşluğu ayarlayabilmek için, koruyucunun önünde ayarlı bir kapak bulunacak ve bu kapak, taşla koruyucu önündeki açıklığı 6 milimetreye indirecek şekilde ayarlanacaktır.

(Uygun şekilde ayarlanmış çalışma mesnedi/dayanağı, operatörün elinin dönen taştan uzakta tutulmasına ve aynı zamanda zımparalanacak/taşlanacak parçanın sıkıca tutulabilmesine yarar. Not: taş ve mesnet/dayanak

arasındaki açıklık 3 mm'yi (1/8 inç) geçmemelidir. taşın önündeki ayarlı mesnet ile taş arasındaki açıklık 3 mm'ye getirilmelidir)

(İşçi Sağlığı ve İş güvenliği Tüzüğü Madde 175 - Elle yapılan taşlama işlerinde, taşlanacak parça bir mesnet veya tabla üzerinde tutulacaktır. Mesnet veya tabla, sağlam ve taşın şekline uyacak tarzda yapılmış olacak, taşla aralarındaki açıklık 3 milimetreyi geçmeyecek şekilde ayarlanabilecektir. Taş dönerken mesnet veya tabla, hiç bir nedenle ayar edilmeyecektir.)

(Kötü bir şekilde oyulmuş, iz yapmış taşın balansı bozulabilir, bu nedenle düzgün kullanılmalı ya da güvenlik gözlüğünün üzerine yüz siperliği kullanarak, bu iş için onaylanmış düzeltme aleti ile düzeltilmelidir)

c) Koruyucunun taşlama ağzı açıklığı, genel olarak 90 dereceden fazla yapılmayacak ve koruyucunun üst kenarının yatayla açısı 65 dereceden fazla olmayacaktır.

d) Yüzey taşlama tezgahlarında, taşlama ağzı açıklığı 125 dereceye çıkarılabilecek durumda olacak ve takım bileme tezgahlarında koruyucunun taşlama açıklığı 60 dereceden fazla olmayacaktır.

e) Seyyar zımpara taş aparatları, koruyucusuz kullanılmayacak ve koruyucunun taşlama ağzı 180 dereceden fazla olmayacaktır.)

7. (Zımpara taşı koruyucusu, milin ucunu, sıkma somununu ve flanjlarnı içine alacak teknik gereklere göre zımpara taşının çevresini ve yanlarını kapatacak nitelikte yapılmış ve tezgahın gövdesine sağlam bir şekilde bağlanmış olacaktır.

Zımpara taşları, tezgaha takılırken flanjla taş arasına, çapı flanj çapından küçük olmayan kağıt, kauçuk ve deri gibi yumuşak malzemeden yapılmış uygun pullar konulacaktır.)

8. Zımpara taşının dönmesi için enerji verilirken taşın karşısında değil bir tarafında (yan tarafında) durun.

9. Elle yapılan taşlama işlerinde, taşlanacak parça bir mesnet veya tabla üzerinde tutulacaktır. Mesnet veya tabla, sağlam ve taşın şekline uyacak tarzda yapılmış olacak, taşla aralarındaki açıklık 3 milimetreyi geçmeyecek şekilde ayarlanabilecektir. Taş dönerken mesnet veya tabla, hiç bir nedenle ayar edilmeyecektir.

10. Zımpara taşıni çalıştırmaya başlamadan önce zımpara taşıni kontrol edin. Taşta yarık, çentik veya çatlak varsa kullanmayın.
11. Taşlama yaparken, taşın (Düz satırlı zımpara taşlarının yan yüzeyleri kullanılmayacaktır) yüzünü kullanın.
12. Yan yüzeyde sadece son düzeltmeleri yapın. Yan yüzeylerde düzeltmelerin yapılması taşın incelmesine neden olur, taşın güvenliğini azaltır.
13. Bir taşta titremeler (vibrasyon) varsa kullanma.
14. Taşlama tezgahının yanından, taşın dönmesi tamamen durmadan ayrılmayın.
15. Taşlama tezgahında ahşap veya plastik malzemeyi taşlama.
16. Zımpara taşıni boya çıkarmak için asla kullanma.

Sözün sonu

5857 sayılı İş Kanunu'nun **geçici ikinci maddesi**'de; "1475 sayılı Kanuna göre halen yürürlükte bulunan tüzük

TEHLİKE

AYAKLI TAŞLAMA TEZGAHLARININ zımpara taşı dönerken gizli bir engelle karşılaşabilir, kesebilir, parçalayabilir, parçalanabilir, bölünebilir, yakalayabilir, sıkıştırabilir ve sıkıştırabilir. Bunlarda ciddi yaralanmalara veya ölüme neden olabilir.

- Personeli korumak için siperlikler veya diğer güvenlik koruyucuları kullan.
- Taşla koruyucu önündeki açıklık 3,175 mm (1/8 inç) , üstteki dil ile taş arasındaki açıklık 6,35 mm (1/4 inç) indirecek şekilde ayarla.
- Küçük iş parçaları taşlanırken uygun el aletleri kullan.
- Çalışırken ellerini ve vücudunu uzak tut.
- Dağınık, uzun sarkan elbiseleri ve uzun saçları kapabilir.
- Mücevherat takma.

Fırlayan çapaklar, yongalar, kıvılcıklar, soğutucular ve diğer partiküller (parçacıklar) ciddi yaralanmalara veya ölüme neden olabilir

- Personeli korumak için siperlikler veya koruyucuları kullanın.
- Daima kişisel koruyucu donanımları giyin.

Bakım onarımına başlamadan önce enerjisini emin bir şekilde kesin.

Bu güvenlik uyarı levhasında tüm güvenlik tehlikeleri belirtilmemiştir. Ayrıca bununla ilgili güvenlik talimatına bakın, bunları öğrenin ve uygulayın.

TEHLİKE

YÜZEY TAŞLAMA aparatında dönen zımpara taşı ve ilerleyen tabla beklenmeyen bir engelle karşılaşabilir, kesebilir, parçalayabilir, bölünebilir, vurabilir ve yakalayabilir. Bu durumlarda ciddi yaralanmalar veya ölüm olabilir.

- Personeli korumak için siperlikler veya diğer makina koruyucuları kullan.
- Çalışırken ellerini ve vücudunu uzak tut.
- Dağınık, sarkık, uzun elbiseler ve uzun saç sarılabilir.

Fırlayan yongalar, kıvılcıklar, soğutucular ve diğer partiküller (parçacıklar) ciddi yaralanma veya ölüme neden olabilir.

- Personeli korumak için siperlikler veya koruyucuları kullan.
- Daima kişisel koruyucu donanımları giy ve/veya kullan.

Makinayı çalıştırmaya başlamadan önce iş parçasının mıknatıs veya diğer uygun tutucular tarafından güvenli bir şekilde tutulduğundan emin ol.

Bakım onarımına başlamadan önce enerjisini emin bir şekilde kes.

(Not. Bu güvenlik tabelası/etiketi tüm güvenlik tehlikelerini kapsamamaktadır. Cihazınızla ilgili iş güvenliği talimatını okuyun, anlayın ve uygulayın.)

ve yönetmeliklerin bu Kanun hükümlerine aykırı olmayan hükümleri yeni yönetmelikler çıkarılıncaya kadar yürürlükte kalır" denilmektedir. Bu bağlamda 40 civarında iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren yeni yönetmelikler çıkmıştır. Ancak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 172,173,174,175,ve176 nci maddelerinde "**taşlama ve polisaj tezgahları** ile ilgili" belirtilen güvenlik önlemlerinin yerine veya işçi, işveren ve iş güvenliği görevlilerine yol gösterici bunlardan daha ileri, daha ayrıntılı ve güncel önlemlerin belirtildiği bir mevzuat da çıkmamıştır.

Yapacak daha çok işimiz var !

Kaynaklar

.....El Aletleri, T.C.Çalışma Bakanlığı İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü, San Matbaası, 1967- Ankara, Sosyal Sigortalar Kurumu Genel müdürlüğü Yayın No:128.

---, Accident Prevention Manual for Industrial Operations, Seventh Edition, National Safety Council, 1977, Chicago

---, Safety And Health In Industry 1962 Edition., England

http://www.gmcompany.com/download/products/BG150A_Manual.pdf

www.uwm.edu/Dept/EHSRM/EHS/ART/benchgrinder.html

http://www2.worksafefbc.com/i/posters/2004/ha0415_grinder.htm

<http://www.sgsc.k12.wi.us/homework/browng/M%20&%20P/M%20&%20P%20Safety%20Rules.htm>

http://www.ccohs.ca/oshanswers/safety_haz/metalworking/surfacegrinders.html

<http://news.thomasnet.com/fullstory/804701>

<http://news.thomasnet.com/news/1080>

<http://news.thomasnet.com/images/large/804/804701.jpg>

<http://news.thomasnet.com/images/large/803/803734.jpg>

<http://news.thomasnet.com/images/large/805/805142.jpg>

Kahramanını Özleyen Topraklar

Erdoğan BOZBAY*
ebozbay@fisek.org.tr

Ankara'nın ünlü market zincirlerinden birindeyim. Alışveriş sonrası kasiyere parayı ödüyorum. Aldıklarımı poşetlere tikiştirirken gözüme bir fotoğraf ilişiyor. "Hazır ol" duruşlu iki Osmanlı askeri yorgun gözlerle bana bakıyor sanki. Üstlerindeki giysiler lime lime. Ayaktakilerin onlardan geri kalır yanı yok. Gördüklerim içimi burkuyor. Hüzünlüleniyorum. Hele yemek listesini gördükten sonra poşetkileri iade edesim geliyor. Hiçbir şeyleri beğenmeyen şımarıklığımızdan utanıyorum. Üstteki yazı durumu özetler içerikte. **"Şehadet Şerbetinden Başka İçecek Bir şeyleri Kalmamıştı"** Altta daha küçük harflerle yazılmış şu sözlerle tablo tamamlanıyor: **"Onların Yüce Vatan Sevgisi ve Yüce Özverisi Çanakkale'yi Geçilmez Kıldı"** Arka sayfada ise Mehmet Akif Ersoy'un insanın tüylerini diken diken eden Çanakkale Şehitlerine şiiriyle, Kastamonulu İhsan Ozanoğlu ile Muzaffer Sarısözen imzalı **"Çanakkale İçinde Aynalı Çarşı"** türküsünün sözleri yer alıyor. Mustafa KEMAL'den tek söz edilmiyor. Oysa, o askerlerin giysisi eskiydi, postalı yoktu, mermisi yoktu, içecek hoşafı bile yoktu. Ama körelmeye yüz tutmuş kutsal değerlerini şaha kaldıran bir komutanları vardı. Bu ulus anlı şanlı çok komutan görmüştü. Ama onun kadar kararlısını, tarihin akışını değiştirenini, eskinin küllerinden yepyeni bir ulus yaratmasını, kısa bir ömre çok büyük başarılar sığdıranını görmemişti. Çanakkale'deki askerler şanslıydı. Öldükten sonra bile cansız bedenleriyle bu vatan için hizmete devam edeceklerini beyinlerine kazıyan bir önderleri vardı. Dünyanın kiskandığı, düşmanın bile gıpta ettiği...

***

Geçen hafta içinde İzmit'e gitmem gerekti. Yolculuk sırasında bir dergiyle tanıştım. Resmi kuruluşlarımızdan birine ait bu dergi epeydir yayımlanıyor. Kuşe kağıda basılmış, pırlıl pırlıl görüntüsüyle göz kamaştırıyor. Kapak konusu **"Bir devrin Battığı Yer: ÇANAKKALE"**

Okuma önceliğini bu yazıya veriyorum. Müthiş des-

tan birkaç sayfada özetlenmeye çalışılmış. Askerlerimizin kahramanlıklarından örnekler verilmiş. Mehmet Akif'ten, Yakup Kadri'den, Başkomutan Hamilton'dan alıntılar yapılmış, konu çarpıcı fotoğraflarla desteklenmiş. Tüm bu anlatıların içinde Mustafa Kemal'in bir kez adı geçiyor. Sanki tesadüfen oradan geçiyormuş da bir şeyler söyleme gereğini hissetmiş gibi. Cümle aynen şöyle: **"Öleni görüyor. Üç dakika sonra öleceğini biliyor, en ufak bir duraksama bile göstermiyor, sarsılmak yok."** Yansıtılış biçimi, bu sözler olsa olsa bir gözlemciye, yada tarafsız bir gazeteciye ait olabilir duygusu uyandırıyor. Askerlerine taarruzu değil, ölmeyi emreden bir komutanın coşku ve kararlılık yüklü sesinden, duygu yoğunluğundan eser yok. Sanki oraların yabancıları gibi. Oysa konunun başlığını, **"Bir Devrin Başladığı Yer: ÇANAKKALE"** olarak değiştirmek, bizleri daha doğru sonuçlara, doğru yorumlara götürür. Kanla canla sulanan Çanakkale ruhunu, ulus olma gururunu çok daha iyi kavramamızı sağlar.

***

Gazetelerde zaman zaman okuyorum, televizyonlarda ibretle izliyorum. Bir takım rehber görünümü kişiler kendilerince Gelibolu'da yeni efsaneler yaratma peşindedir. Bir takım üstün güçlerle sava-

şşı kazandığımızı yaymaya, tarihi yeniden yazmaya çalışıyorlar. Bu yapılanlar, her şeyden önce o topraklar uğruna canını vermiş on binlerce şehide, kanını dökmüş on binlerce gaziye, komutanlara, özellikle de Mustafa Kemal'e haksızlık, büyük saygısızlıktır. Onlara şunu sormak gerekir: **"Çanakkale'den önce en son kazandığımız savaşın adı neydi? Üzerinden kaç yüz yıl geçti? Bunca zamandır kaybeden taraf neden hep biz olduk."**

Son sözüm nice vatan evladını bağrına basan Anafartalar'a; **"Sen hiç üzülme ey kutsal toprak. Ne mutlu ki sana, ulusunun kaderini, tarihin akışını değiştiren, senin adınla ünlenen bir kahramanın var. Senin, Anafartalar Kahramanı Mustafa KEMAL'in var. Aradan değil 93, 193 yıl da geçse bu gerçeği hiç kimse değiştiremez."**

* Jeomorfoloğ
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı
Yönetim Kurulu Üyesi

Çocuk İşçiliği ile Mücadelede Medyanın Rolü*

A. Gürhan FİŞEK**

Bu salonda toplanmamızın bir anlamı var. “Çocuk İşçiliği” ile mücadele etmeyi kendimize bir özgeçmiş olarak belirlemiştir. Hepimizin duyarlılıkları, olmazsa olmazları ve yaşadığı ülkeyi görmek istediği bir konum var.

Tek başına bu düşüncelerle bir köşede oturup kalmak yerine, bir salona toplanmış ve çoğalmak istemiştir. Neden? Çünkü bu tek başına bir bireyin boyutlarını aşan ve yardımlaşmayı-dayanışmayı zorunlu kılan bir özgeçmiş... Açıkçası kendimize zor bir görev vermişiz.

“Çocuk işçiliği ile mücadele” ... Her mücadele ancak örgütlü olursa başarıya ulaşabilir. Demek ki, bireyin sınırlarını aşan her eylemde, sivil toplum hareketi ya da örgütlenmesi dediğimiz bir olgu ortaya çıkıyor. Bu konuşmamda, yaygınca kullanılan sivil toplum örgütü (STK) teriminin yerine, “demokratik kitle örgütü” terimini yeğleyeceğim. Bu bize konuşmamızı geliştirme, çağrışımlar yapma ve bağlar kurmak bakımından daha çok olanak verecek.

Buna benzer bir çabayı “medya” konusunda da gösereceğim. Türk Dil Kurumu'nun eski yeni hiçbir sözlüğünde “medya” sözcüğünün karşılığını bulamadım. Hatta Milliyet Gazetesi'nin okurlarına armağını olan 20.000 kelimelik “Türkçe Sözlük”te de medya sözcüğüne yer verilmemiştir. Yalnızca, ODTÜ Atatürkçü Düşünce Topluluğu tarafından çıkarılan ve yabancı sözcüklere Türkçe karşılıklar veren “düşün’ce” adlı broşürden yararlanma olanağı oldu. Bu broşürde, “medya”ya karşılık olarak “iletişim araçları, basın yayın” öneriliyordu. Yabancı bir sözcük olarak “medya”nın kaynağını oluşturan “mass media” yı, Türkçe’ye “kitle iletişim aracı” olarak kazandıranların görüşlerine uymayı yeğleyeceğim. Bu bize konuşmamızı geliştirme, çağrışımlar yapma ve bağlar kurmak bakımından daha çok olanak verecek.

Bu uzun ve kavramsal irdelenmeden de anlaşılacağı gibi konuşmamı, ‘çocuk işçiliği ile mücadele’, ‘demokratik kitle örgütleri’ ile ‘kitle iletişim araçları’ üçgeni üzerine kurmak istiyorum.

Neden ‘çocuk işçiliği ile mücadele’, ‘demokratik kitle örgütlerini’ ilgilendiriyor ?

1. Çocuk işçilik, ülkenin geleceğine konulmuş bir ipotektir.
2. Çocuk işçiliğin bir toplumsal maliyeti vardır.
3. İşçi sağlığı iş güvenliği, yoksullukla savaş vb sosyal politikalar için savaşımında, çocuk işçilik, “sihirli sözcük”tür.

Demokratik kitle örgütlerinin bazı olmazsa olmaz özelliklerini sıralamamız gerek :

- Gereksinmeler temel alınmakta mı?
- Gözardı edilen sorunları sahipleniyor mu?
- Toplum çıkarları öne alınıyor mu?

- Çalışmalarında sürdürülebilirliğe önem veriliyor mu?
- Yöneltilmiş ve ekonomik yönden bağımsız mı?
- Kâr amacı güdüyor mu?
- Evrensel ilkeler ve çağdaş değerler temel alınmış mı?
- Toplum ileri taşıma özgeçmiş var mı?

Amacımız belli : Çocuk işçiliği ile mücadele.

Aracımız belli : Demokratik kitle örgütleri.

Ama düşüncelerimizi ve eylem önerilerimizi, örgüt tabanımıza ve toplumun geri kalanına nasıl ulaştıracağız ? Nasıl ileteceğiz?

Buradaki büyümlü sözcük de “iletişim” ... Karşılıklı bir etkileşim sürecinden söz ediyoruz. Hem görüş ve düşüncelerimizi ileteceğiz ve hem de “öteki” kişilerin görüş ve düşüncelerini dinleyeceğiz. İletişim ve etkileşim buradaki büyümlü sözcükler..

Bireyin en güçlü ve kullanmasını önleyemeyeceğimizin silahı “Fısıltı”... Fısıltı Gazetesi dedikleri iletişim aracı. İster baskıcı bir dönem olsun, isterse iletişim olanaklarının kısıtlandığı ya da tekelleştiği dönemler olsun, en vazgeçilmez ve etkili mekanizmalardan biri. Hele fısıltı gazetesinin, demokratik kitle örgütleri aracılığıyla, yaygın ve bilinçli olarak kullanıldığında, ortaya çıkan güçlü sesi tahmin edebiliyor musunuz? Fısıltıyı, ya da bireyler arasındaki “görüş ve düşünce alışverişini” bir iletişim aracı olarak tanımlayabiliriz.

Bu noktada “fısıltı”yı, “dedikodu”da ayırmamız gerekir. Dedikodu, temelsiz, yapıcı olmayan ve yüce bir amacı olmayan bir karalamadır. Biz fısıltıyla, bir “koro” yaratmaya çalışıyoruz. “Çok sesli müziği” seslendiren bir koro. Yani, demokratik kitle örgütünün, çoğulcu bir biçimde oluşturduğu, yönlendirdiği ve aktardığı iletileri topluma yaymayı kendisine amaç edilen bir “koro halinde fısıltı” ...

Geri kalan kitle iletişim araçları ile yapmaya çalıştığımız şey, işte bu “koro halinde fısıltı”yı daha da mükemmel hale getirmek. Müzik kalitesini yükseltmek, etkililiğini arttırmak ve onun yarattığı kinetik enerjiyi (yanı birikimi), potansiyel enerjiye (harekete) dönüştürmek...

Onun için kitle iletişim araçları, demokratik kitle hareketinin tamamlayıcısı ve vazgeçilmez araçlarından biri.

Toplumdaki fısıltıların, “koro” halinde ve aynı amaca yönlendirilmiş olarak seslendirilmelerini sağlamak için yine kitle iletişim araçlarından yararlanacağız. Bu aşamada kitle iletişim araçlarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1. Duyarlılık yaratan ve ilgiyi uyandıran yayınlar (Günlük gazeteler, fotoğraf-karikatür sergileri, radyolar ve televizyonlar, vs)
2. Duyarlılığı bilince çeviren ve konuyu tüm boyutlarıyla kavramamıza hizmet eden iletişim araçları (kitaplar, sürekli dergiler, bültenler, web sayfaları, filmler vs)

Burada çok önemli bir soruna daha dikkat çekmek

* 8 Mart 2008 günü Hak-İş ve Türk-İş tarafından düzenlenen Medya ve Çocuk İşçiliği Projesinin Açılışı'nda Verilen Konferans

** Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni

istiyorum. Kitle iletişim araçlarını kullanırken, kullandığımız materyallerin zenginliği. Televizyon kanalıysa, bu konuda hazırlanan filmlerin, röportajların ve tartışma programlarının çeşitliliği. Radyo ise, hazırlanan programların zenginliği ve çeşitliliği... Saymayı sürdürebilirim; ama bu, çözümlerin de o kadar kolay olduğu anlamına gelmez.

Emektar radyo programcısı Oya Fişek, 1999 yılında sendika uzmanlarına yönelik bir seminerde, radyonun çok ucuza kurulabileceğini, ama yayın saatlerini doldurmanın ne kadar güç olduğunu ısrarla vurguluyordu. Gerçekten de, dinleyicinin dikkatini koruyarak, saatlerce yayın yapabilmek için tam bir takım çalışmasına gereksinme var.

Kitle iletişim araçları sadece gazetelerden ve televizyonlarla sınırlı değil. İş yaparken dinlediğimiz, tarlada yarıbaşımızda ses veren, kamyonumuzu sürerken ya da gece vardiyasında yalnızlığımızı paylaşan radyolar hala varlığını koruyor. Ama tıpkı gazeteler ve televizyonlar gibi, tıpkı sivil toplum örgütleri gibi, radyoların da gücünü farkedilen "küresel güçler" büyük bir kirlilik yaratmaktalar. Bir zamanlar bilgi ve haber yaymanın aracı olan dergiler, bu kez dağıtım şirketleri aracılığıyla basın tekellerinin hisşına uğramakta ve gitgide etkisizleşmektedirler.

Gücü yine "küresel güçler"ce farkedilen ama henüz kontrol altına alınamayan bir diğer güç de "internet"... Yaygın erişim ve özgür yazılımlar, bu alandaki tekelleşmenin belini kırmaya ve insanlar arasında köprüler kurmaya devam ediyor. Dar bütçelerle geniş kitlelere, istenilen derinlikte ve istenilen içerikte bilgi iletmeye devam ediyorlar.

Yıllar önce bir kalite kongresinde dinlediğim ve sivil toplum örgütlerine yaklaşımını anlatan yabancı konuşmacının yaptığı ayırımı unutmuyorum.: Bir yanda iyi bir yanda kötü toplum örgütleri; bir yanda Bin-Ladin, öte yanda sistemin yanında olanlar... Söylediği adım çıktı: Bazı toplum örgütleri paraya boğulur ve el üzerinde tutulurken; borçlarını turuncu devrimlere kuluçka görevi görerek ödediler.

Bir çok konferansta hep isyan ettiğim ve dinleyicinin de güvenini sarstığına inandığım bir eksiklik var. Uygulama örnekleri ile pekiştirilmemiş olması yani gerçekleşen hayallere yer verilmemiş olması. Demekki, şimdiye kadar söz ettiklerimiz hayallerimiz ... Bunların uygulanabilirliği sağlanmış mı? Var mı önerilerimizin bir örneği.

Evet. Bu noktada size Türkiye'de çocuk işçiliği ile mücadele amacıyla kurulmuş tek gönüllü örgüt olan " Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi

Vakfı"nın çalışmalarından söz edeceğim.

Çünkü burada vereceğim örnekler, az önce söylediğim, kitle iletişim araçlarında kullanılabilecek zengin malzeme desteğinin nasıl sağlanabileceğini bize gösterecektir:

- * Çalışma Ortamı dergisi : 1992 yılından beri düzenli olarak iki ayda bir yayınlanmaktadır. Yakında yüzüncü sayısı çıkacaktır.
- * İlk çocuk emeği kütüphanesi : İnternet erişimli olup, içerik taraması da yapılabilmektedir.
- * Web sayfaları : 2006 yılında 1.100.000 kişi ziyaret etti. Diğer bir deyişle, her gün vakfımızın web sayfalarını her gün yaklaşık 3.000 kişi ziyaret etmektedir.
- * Çalışan çocuklar fotoğraf yarışmaları
- * Radyo konuşmaları
- * Film - Bir Toplum Örgütü Düşü (1996) . Ankara ve Antalya film festivallerinden gösterilmiştir. İngilizce ve almanca alt yazılıdır.
- * Kitap : Çocuk emeğinin sona erdirilmesinde örnek bir girişim : KİT'lerin Çırac Okulları (Taner Akpınar).
- * En iyi uygulamalar :
  - (a) Çalışan çocuklara sağlık sosyal hizmet sunumu,
  - (b) Çocuk Emeği Dünya Haritası,
  - (c) Çıracların Yaz Tatili,
  - (d) Genç kız evi.
- * İş güvenliği afişleri
- * Düşünce Ortamı : Son toplantımızın konusu "şiddet".

Her şeyden önce, kendisi de bir şiddet olan çocuk işçiliğini ortadan kaldırmanın yolu, onu doğuran ve besleyen şiddet ortamına son verilmesinden geçmektedir.

Günümüzde şiddet, küreselleşmenin kendisini güçlendirebilmesinin, karşıtlarını ve yoksulları sindirebilmesinin bir aracına dönüşmüştür. Çocuk askerlerden madenlerde çocuk çalıştırılmasına; çocuk pornosunda çocuk fahişeliğine kadar, bu şiddet ortamının kurbanları çocuklar olmaktadır. Geleceğimizi emanet etmeyi düşündüğümüz çocuklar, günü kurtarmanın aracı haline gelmektedir.

Her şeyde önce, çocuk işçiliği ile mücadelenin, küresel şiddetten bağımsız olmadığını duymalıyız. Yoksa çocuk işçiliğine yüzeysel yaklaşımlar ve sloganlarla, inandırıcılığımızı yitiririz.

Web sayfalarımız	Mart 2008 ziyaretçilerinin günlük ortalaması	Türkiye'den giren ziyaretçilerin yüzdesi
Www.fisek.org.tr	994	78
kutuphane.fisek.org	754	83
Cocukemegikaynakcasi.fisek.org	144	84
sosyalpolitika.fisek.org	181	63
www.beyingocu.com	137	83
www.isguvenligi.net	754	83

Örgütlerdeki Etik Dışı Davranışlarla Grup Düşünme Arasındaki Bağlantı*

Çeviren ve Değerlendiren: **Müge ERSOY-KART****

Sims (1992) bu makalede Amerika gibi güçlü bir ülkenin askeri ve sivil aydınlarının bugün açıkça “yanlış” olduğu bilinen çok sayıda kararı niçin aldıklarını sorgulamakta ve yanıtın aşırı kendine güvenli olmaktan kaynaklanan ve zayıf değerlendirmelere yol açan “grupdüşünme” görüngüsünde gizli olduğunu savunmaktadır. Bu grup dinamiğinin, modern çağın pek çok askeri gafında da hâkim olduğunu dile getirmektedir.

Makalede, Ronald Sims grupdüşünme problemlerinin son derece yaygın olduğunu savunmaktadır. Elbette hepsi istilaların başarısız olmasına ya da uzay mekiklerinin infilak etmesine yol açmayacaktır ama kendine göre ciddi sonuçlar doğuracaktır. Sims, ayrıca grupdüşünmenin bir iş örgütünde de “ahlak dışı davranış kültürüne” yol açabileceğine ilişkin endişelere değinmekte, verdiği “skandal” örnekleriyle grupdüşünmenin işin içine karışmasını betimlemektedir.

Kuşkusuz çalışma yaşamında ahlak ve etik konuları son derece önemlidir. Sosyal sorumluluk, çıkar çatışmaları, ücretler, ürün güvenliği, sorumluluk ile ispiyonculukla ilgili ulusal gazete ve iş dünyası dergilerinde yönetimin hatalı kararları sık sık tartışılmakta; yöneticilerin ileriye görebilme yetersizliklerine değinilmektedir. Ancak nadiren örgüt kültürü ve özellikle “grupdüşünme” ile “etik dışı” davranışlar arasındaki bağlantıyı kuran çalışmalara rastlanabilmektedir. Oysa sadece bireysel “kabahat” bakış açısıyla yapılan değerlendirmeler hatalı çıkarımlara yol açabilmektedir.

Küstahlık, aşırı teslimiyet ve sorgusuz sualsiz itaat gibi grupdüşünme belirtilerine değinilen bu çalışmada, örgütlerde ve grup kararlarındaki çelişkileri irdelerken “Şeytanın Avukatı” ve “Diyalektik” olarak tanımlanan iki yöntemsel yaklaşım tanıtılmaktadır. Son olarak makale grupdüşünme olasılığını azaltmak için bazı reçeteler önermektedir.

GRUP DÜŞÜNME

Pek çok tarihsel fiyasko, taraftarlarından sosyal destek alan hükümet liderlerinin kararları sonucunda meydana gelmiştir. Örneğin “Neville Chamberlein” vakasında, aksi sonuçları olacağına dair sürekli uyarılar yapılmasına rağmen, 1937–38 boyunca Hitler’in yatıştırma politikasını destekleyen grup üyeleri vardı. Yine Amerikan Başkanı Truman’a akıl verenler, Amerika, Kuzey Kore’ye girerse, Komünist Çin hükümetinin direneceğine dair uyarılarına rağmen Kuzey Kore savaşını kızıştırma kararını desteklemişlerdir. Aynı şekilde Başkan Kennedy’nin danışmanları, Amerika’nın diğer ülkelerle ilişkilerini zedeleyeceği ve üstelik başarısız bir macera olacağı açıkça görülen Küba’da “Domuzlar Koyu” istilasını başlatmaya karar vermişlerdir. Başkan Johnson’a yakın danışmanlarının, Vietnam savaşının yöre halkını hezimete uğratmayacağını ve üstelik

Amerika’da istenmeyen politik sonuçlar doğuracağı yönündeki rapor ve bilgilere rağmen savaşı başlatmaları da grupdüşünmenin ürünleri olarak verilebilir. Watergate skandalında da grupdüşünmenin, Nixon’un danışmanlarına hâkim olduğuna ilişkin kuşkular söz konusudur. Daha çağdaş bir örnek Uzay Aracı Challenger trajedisi olabilir. Verilen karar teknolojik hata olduğu kadar kusurlu bir grupdüşünmenin de sonucu sayılabilir. Her ne kadar verilen örnekler grupdüşünmenin hükümetteki ve askeri örgütlerdeki grup kararı alma sürecine özgü olduğunu düşündürüyorsa da kanıtlar bunun iş yaşamında da sık sık meydana geldiğini öne sürmektedir.

GRUP DÜŞÜNME: ETİK DIŞI DAVRANIŞIN HABERCİSİ

Trevino’ nun geliştirdiği model bireylerin (ve grupların) doğru ve yanlış standartlarının, kararlarının tek belirleyicisi olmadığını önermektedir. Aksine bu inançlar diğer bireysel karakteristikler (denetim odağı gibi) ve duruma özgü koşullarla (örgütün ödülleri, cezaları ve kültürü gibi) etkileşim halindedir. Bu faktörlerin hepsi bireyin ve grubun kararını biçimlendirir ve buna göre sergileyecekleri davranışı belirler. Trevino’ nun modeli, örgüt kültürü ve mevcut ödül yapısı bireysel inanç sistemlerini aştığında, insanların etik dışı buldukları eylemlere yönelebileceklerini göstermektedir.

Trevino’ya göre örgüt kültürü, etik davranış açısından anahtar bir öğedir. Gerçekten bazı örgütlerin yarattığı kültür, bireylerin/grupların kasten etik dışı davranışları benimsemesine yol açabilmektedir. Üyeler eylemlerinin yanlış olduğunu görseler de bundan vazgeçmemektedirler. Bilindiği gibi, örgütteki etik davranışları tanımlayan ve etkileyen örgüt kültürüdür. Bireyler sorumluluklarını ve ahlaken beklenenleri buna göre içselleştirirler. Örgüt kültürü, etik dışı davranışın sonuçları için sorumluluğu yayan bir özellik kazandığında, grupdüşünme potansiyelini gittikçe arttıracaktır.

Janis’e göre grupdüşünme, sargın bir gruptaki sözbirliği oluşturma çabası nedeniyle, alternatif eylem biçimlerinin göz ardı edilmesine yol açan; dolayısıyla gerçekçi bilgi ve olasılıkları kabul etme eğilimini kıran bir düşünce sistemidir. Grupdüşünme esnasında gruplar beraberce paylaşılan yanılsamalar yaşar ve eleştirel düşünluktan kaçınırlar. Grupdüşünme, örgüt kültürüne karşıt normları benimseme ve benimsetmede bir grup görece üstün bir konuma eriştiğinde daha kolay ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda ahlak dışı davranışlar desteklenmekte ve cesaretlendirilmektedir.

Sims’e göre grupdüşünme için yazılacak denklemden, “yüksek bağlılık”, “karar alan grubun dar görüşlülüğü”, “bilgileri arama için yöntemsel süreç eksikliği” yer alır. O halde liderin ya da güvenilir bir kişinin “dikte ettirdiği” çözüm dışında daha iyi bir çözümü aramama eğilimi baskınlaşır. Özellikle gerilimli dönemlerde grup üyelerinin “kollektif kaçma” anlamı taşıyan kimi bilişsel savunma süreçleri

* Sims, R.R. (1992). “Linking groupthink to unethical behavior in organizations”. *Journal of Business Ethics*, 11, 651–662

** Yrd. Doç. Dr. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

geliştirdikleri de söylenebilir. Örneğin önemli uyarıları yanlış değerlendirebilirler; seçilen politikayı destekleyici yeni gerekçeler uydurabilirler; "uğursuz" sonuçları "belirsizliğe" yükleyebilirler; olayları doğru yorumlayabilmek için gereken bilgileri unutabilirler ve gerçek bir tehlikenin işaretini yanlış algılayabilirler.

Gruba bağlılık, grubun amaçlarına ve değerlerine güçlü bir inancı; grup için çaba gösterme istekliliğini; grubun üyesi olarak kalmaya güçlü bir isteği; gruba mutlak sadakati içerir. Kibir ve aşırı güven, görece sınırlı düşünme, etik düşüncelerden ayrışma ve etik dışı çözümlerin liderce desteklenmesi de buna eşlik ettiğinde, etik dışı eylemlere davetkâr bir yapıya dönüşebilir.

Grubun kusurlu kararlarının temel nedeni, lider ya da gruptaki diğer üyelerce onaylanma dürtüsüdür. O nedenle, tercih edilen seçeneğin olası sakıncaları görülemediği gibi bu çözümü desteklemeyen her düşünce de reddedilebilir. Dolayısıyla evvelce vazgeçilmiş bir alternatif, yeni kanıtlara rağmen, yeniden irdelenmez. Elbette böylesi bir süreçte alınan kararların tümü etik dışı olmayacaktır; fakat etik dışı davranışlar için zemin hazırlayacaktır.

Grupdüşünme hemen hemen her örgütte karar alma esnasında meydana gelir. Örneğin Amerika'nın ikinci en büyük bebek maması üreticisi olan "Beech-Nut" firması "Phoney" adlı elma suyunu piyasaya sürmeye karar verdiğinde herkesi şaşırtmıştır çünkü 1891'den bu yana *temizlik, yüksek kalite ve doğal içerikler* şirket kültürünün temeli olmuştur. Oysa şimdi saf olmayan yoğunlaştırılmış meyve suyu pazarlamaya girişmiştir ve bu karar, firmanın hem mirasının hem de şöhretinin yok olmasına neden olmuştur. Yaşanan maddi kriz nedeniyle alınan bu karar, sonuçta iflasın eşiğine gelen firmanın milyonlarca dolar kazanmasını sağlamıştır. Firma kararının doğruluğundan kuşku duymamıştır çünkü diğer pek çok firmanın da sahte meyve suyu sattığına inanmakta ve saflık derecesi düşük bu meyve sularının güvenle tüketilebileceğini düşünmüştür. Ayrıca doğal olanı hileli olandan ayıracak bir test olmadığı gerçeğine de sığınmışlardır. Ancak bir süre sonra firma kazanmak için değil daha fazla kaybetmemek için uğraşır hale gelmiştir. Artık 3,5 milyon dolarlık bozuk meyve sularını satabilmek için zaman kazanmaları şart olmuştur...

1985'de Amerika'nın en büyük borsa aracı kurumlarından olan Hutton şirketi iki bin müşterisini dolandırdığını kabul etmiş ve hemen hemen üç milyon dolar ödeyecekleri halde onlardan dokuz milyon \$ topladıklarını ve bunları bankada işlettiklerini itiraf etmek zorunda kalmıştır. Yargı süreci suçlunun "grupdüşünme" olduğunu ortaya çıkarmıştır: Firma, yanlışlıkla yazılan yüklü bir çeki A bankasından tahsil etmiş, ardından daha yüksek faiz veren B bankasına bu parayı yatırmıştır. Böylece Hutton her gün en az 250 Milyon dolar kazanmış ve üstelik bu getiri toplanan parayı kat kat aşmıştır! Ortada rutin ama meşru bir dolandırıcılık söz konusudur.

Gerçekten karşılıksız çek yazmanın yasadışı olduğunu hepimiz biliriz. Yasadışı fiyat artırımının suç olduğunu da biliriz. Ancak yine de böylesi etik dışı davranışlar son derece yaygındır. Wolfe (1988) "yetersiz muhakeme" tarzında, düşünülebilen tek değer "maddi başarı" olduğunun altını çizerek, örgütsel sorunlar pahasına kazançlı ama kısa vadeli çözümlerin benimsendiğini önermiştir. Örneğin Hutton çalışanları para kazanmak için büyük bir baskı altındaydılar ve sadece kar etmeye odaklanmışlardı. Kazara başlamış

olsa da kolay kazanılan para, firmanın hırsını tetiklemiştir. Muhasebeciler tereddütsüzce karşılıksız çek yazarak bankalardan paraları toplamışlardır. Artık firmada grupdüşünmenin açık belirtileri gözlenir olmuştur: "Bu probleme karşı hepimiz gözlerimizi kapayalım..."

Grupdüşünme ve bunu izleyen etik dışı davranışların "kibir" nedeniyle ortaya çıktığı da düşünülebilir. Kibir güvenin gayri meşru çocuğudur ve grupdüşünmenin yaşandığı gruplarda gurur hâkimdir. Kibir asla hata yapmayacağımız fikridir. Oysa herkes bazen hata yapabilir. Beech-Nut ve Hutton firmalarında kibir, etik davranış için yolu kapayan engel olmuştur. Oysa kibir, etik politikaların ve ilkelerin sınırları içinde çalışılırsa üstünlük yaratabilir. Bir diğer neden grupta benimsenmiş etik sözbirliğinin yokluğu olabilir. Üçüncü gerekçe başka bir insan değeriyle ilgilidir: Sadakat. Buna her örgütte değer verilir. Hiç kimse ve hiçbir şey için endişe etmeyen biriyle çalışmayı kimse istemez.

Grupdüşünme "sözbirliği" çabasını uyaracaktır. Bu nedenle üyeler vicdanlarının ve karşı fikirlerin seslerini duymazlar ve etik dışı davranışlara yol açan kararlar alırlar. Kısa dönem kar beklentisi için "yetersiz muhakeme" yürüten ve bu yüzden vicdanının sesini duymazdan gelen anılan firmaların yöneticileri, şirketlerinin saygınlığına ciddi zararlar vermişlerdir. Dolayısıyla, etik dışı davranış azaltmak için olumlu bir örgüt kültürü yaratılması zorunludur.

ŞEYTANIN AVUKATI VE DİYALEKTİK MODELLER ARACILIĞIYLA ÇELİŞKİLERİ GİDERMEK

Gruptaki herkesin şeytanın avukatı rolünü oynamasını teşvik eden bu yöntem, grubun yanlış varsayımlardan kaçınmasına ve karardaki etik analiz için yolu bulmasına yardım eder. *Şeytanın Avukatı* öngörülen eylem tarzıyla, etik dışı davranış ile olası tuzakları belirlemek üzere tasarlanmıştır. Şeytanın avukatı karar programı aşağıda özetlenmiştir:

Şeytanın Avukatı Karar Programı

Öneri niteliğinde bir eylem tarzı geliştirilir.
↓
Şeytanın avukatı (birey veya grup) bu öneriyi eleştirmek için görevlendirilir
↓
Eleştiri, esas karar verecek olanlara sunulur
↓
Konuyla ilgili diğer bilgiler elde edilir
↓
Önerilen eylem tarzına uyan, onu düzelten ya da sonlandıran karar alınır
↓
Karar uygulanır

Cosier ve Schweng (1990) insanlara şeytanın avukatı rolünü vermenin iyi bir fikir olduğunu önermişlerdir. Bu, sadece bir kişinin eleştirilmesini ve alınan bütün grup kararlarının sürekli sorgulanmasını önler. *Diyaletik yöntem* ise olası etik dışı davranış dengelerken çelişkiyi grup kararı içinde düzeltir. Diyaletik yöntem üyelerin şahsi duygula-

rına bakmaksızın çatışan görüşler arasında bir müzakere ortamı yapılandırır. Bu modelin yararları önerilen eylem tarzının belirleyicisi olan varsayımların sunulması ve tartışılmasındadır. Yanlış ya da yanıltıcı varsayımlar ortaya çıkar ve bu zayıf beklentilere dayanan etik dışı davranışların önünü keser. Diyalektik model şu şekilde özetlenebilir:

Diyalektik Karar Yöntemi

Öneri niteliğinde bir eylem tarzı geliştirilir.
↓
Önerinin altında yatan varsayımlar tanımlanır
↓
Farklı varsayımlara dayalı çelişki yaratıcı karşıt bir öneri hazırlanır
↓
Her iki önerinin savunucuları, esas karar verecek kişilerin önünde kendi önerilerinin değerini (mükemmelliğini) anlatırlar
↓
Bir öneriye ya da ötekine uyan veya ikisinin bir karışımı olan karar alınır
↓
Karar uygulanır

Çelişkiyi gruptaki karar alma sürecine çekmek muhafazet yapmaya imkân verir ve grup düşünme ile etik dışı davranış olasılığını arttırır.

SONUÇ

Bu makalede grup düşünmenin kolayca üstesinden gelinebilir bir fenomen olmadığı üzerinde durulmuştur. Politika belirleyen ve karar alan gruplar o kadar sadakatli olabilirler ki yöneticiler zayıf ve hatalı kararlar için tam destek almakta zorlanmazlar. Örgüt içinde etik davranış sağlamak isteyenler grup düşünmeyi önlemek ya da en azından azaltmak için çalışmak zorundadırlar. Fakat öncelikle grup düşünmenin ne anlama geldiğini ve gerçekten grupdüşünme ve etik dışı davranış arasında bir bağlantı olduğunu görmek zorundadırlar. Grupdüşünmenin en kritik sonucu grup üyelerinin onları sarmalayan çevreden ayrılmaya

başlamalarıdır. Yani olumlu yaklaşımları “onay” olarak değerlendirirken olumsuz işaretleri göz ardı ederler. Karşı çıkanların işin özünü anlamayanlar olduğunu düşünerek, “yoklarmış gibi” davranmayı, hatta cezalandırılmalarını tercih edebilirler. Gruptaki sargınlık, ideallerin son derece insancıl ilkelere dayandığı inancına yol açacağından kardaki etik boyutu sorgulamak akla gelmez.

Çoğunlukla grupdüşünme, ancak felaketle sonuçlanan bir karar alındığında fark edilir. Böyle anlarda üyeler “nasıl bu kadar kör olabildik?” “Niçin hiç kimse yaptığımız hataya dikkatimiz çekmedi” gibi sorular sormaya başlarlar. Oysa grup, kararlarını belirlerken herhangi bir eleştirel sorgulama yapmamıştır. Araştırmaların bulguları ılımlı bir bağlılığa sahip grupların düşük ya da yüksek bağlılık gösteren gruplara nazaran daha iyi kararlar aldığına işaret etmektedir. Grupdüşünmenin kurbanı olan aşırı sargın gruplar en zayıf kararları almaktadırlar ve buna rağmen aldıkları karara aşırı güvenmektedirler.

Beech-nut ve Hutton gibi örgütler grup düşünmeyle etkin olarak nasıl mücadele edebileceklerine dair Hodgets bazı kurallar önermiştir. Her şeyden önce şüphe ve itirazların açıkça dile getirilmesi için cesaret verilmesi zorunludur. Üyelerinin görüşlerini sorgulamak üzere grup dışından bazı kişiler karar alma sürecine dahil edilmelidir. Alınan öncül kararı, bütün şüphelerin açıklanabileceği ve meselenin kapsamlı olarak yeniden gözden geçirileceği bir oturum izlemelidir. Bu gruba verilmesi gereken “ikinci bir şans” olacaktır.

Sims, Janis tarafından önerilen grupdüşünmeyi azaltıcı önlemleri yöneticilerin göz önünde bulundurması gerektiğine güçlü bir vurgu yapmaktadır. Bunlar makalede aşağıdaki çizelgede görüldüğü gibi özetlenmektedir:

Tüm bu öneriler grup üyelerine alternatifleri eleştirel olarak değerlendirmeleri için cesaret vermektedir. Ve grup düşünmenin anahtar ögesi olan “tek boyutlu düşünmeyi” kısıtlamaktadır.

Maier’e göre liderinin eylemleri grup kararlarını etkilemektedir ve o nedenle örgütün grup liderini aşağıdaki becerileri edinebilecekleri şekilde eğitmesi gereği yazarın özellikle dikkat çektiği bir husustur:

1. Grubun savunmasız ve nesnel bir şekilde uğraşabileceği tarzda problemleri ifade etmeyi öğrenmek
2. Çözüm hakkındaki her türlü sınırlılığı açıklamak ve önemli gereksinimleri karşılamak

Lider İçin Öneriler	Örgütsel Öneriler	Bireysel Öneriler	Sürece Dair Öneriler
Herkesin eleştirel değerlendirme rolü verin Tarafsız olun, ayrıcalık göstermeyin En azından bir grup üyesine şeytanın avukatı rolünü verin Gruba meydan okumak için dışardan bir uzman kullanın	Otomatik olarak “güçlü” bir kültür belirlemeyin. Çeşitlilik ve muhalefet sağlayıcı yöntemleri keşfedin: şikâyetleri ya da istekleri bildirme mekanizmaları gibi... Aynı konuda çalışacak birkaç bağımsız grup oluşturun Tüm çalışanları etiğe uygun olarak eğitin (bu programlar etik ve yasal olanı belirlediği gibi grup düşünmeyi önleme tekniklerini, şeytanın avukatı yöntemini ve diyalektik yöntemi içermelidir). Değerleri açığa kavuşturan ve herkese ileten programlar oluşturun	Eleştirel bir düşünür olun Güvendiğiniz bir başka kişiyle grubunuzun düşüncelerini tartışın ve bunu gruba rapor edin	Periyodik olarak, konuyu tartışmak için grubu alt gruplara bölün Dışsal faktörleri çalışmak için zaman ayırın Nihai karardan önce bazı şeyleri yeniden düşünmek için ikinci bir şans tanıyın Periyodik olarak gruba yeni üyeler alın, bazı eski üyeleri grup dışında bırakın

3. Her grup üyesini samimi bir şekilde konuşturmak, birisinin dominant hale gelmesini ve üyelerin başkaları tarafından keskin eleştiri ve saldırılara uğramasını engellemek
4. Bazen konuşmadan dinleyebilme, önerilerde bulunmamak ve/veya yönlendirici sorular sormamak
5. Kararı ileri doğru götürücü uyarıcı sorular sormak
6. Süreci belirlemek için birkaç noktayı özetleyip açıklamak

Örgütler ayrıca çalışanlar için maddi başarının akla gelen ve önemsenen tek değer olmamasını da güvence altına almalıdırlar. Aksi halde herkes parasal bir oyunun parçası olduğu fikrine kapılacaktır. Yaratılması gereken örgüt ikliminde bireyler ve gruplar etik dışı davranışın kabul edilemez bir şey olduğunu anlamalıdırlar. Ayrıca örgütler, herhangi bir grubun kararıyla maddi kayıp yaşadığında, fikrini açığa vurmaya istekli olmalıdır. Yazara göre bu üyelerin etik ihlallerini de sınırlandıracaktır.

Ayrıca örgütler, herkes tarafından anlaşılabilir, paylaşılan kurallar koymak zorundadır. Önemli etik değerleri vurgulayan yapılandırılmış programlar bu amaca hizmet eder. Ayrıca işçilerin acemilik dönemine, seçimine ve yönlendirilmesine özel bir önem vermek şarttır.

İşe alınacak işçilerin değerleri de incelenmeli ve tartışılmalıdır ve ancak bundan sonra işe kabul kararı verilmelidir. Bir kişinin örgütte ilk karşılaşması ve söyledikleri, onun inançları ve değerleri hakkındaki ilk ipuçlarıdır. İlk adım olarak onlara şu öğretilmelidir: "Biz burada her şeyi etiğe uygun olarak yaparız".

Son olarak, örgütler ödüllendirme süreçlerini kullanarak bireylerin ya da grupların etiğe uygun davranmasını cesaretlendirmelidir. Parasal ödüller, kişisel yararlar ve özel iltimaslar bireyin değerlerini pekiştirir; grupdüşünmeyi engeller ve örgütün etik değerlerini destekleyerek çalışma şevkini sürdürür. Örgütsel başarı için önemli oldukları düşünülen etik değerleri kullanmak üzere işçileri ödüllendirmek için her örgüt yaratıcılığını kullanarak yeni yollar bulabilir.

Sonuç olarak, örgütte grupdüşünme olasılığını azaltmak için bir dizi adım atılarak güçlü normlar geliştirilebilir. Grup liderleri duruma göre samimi münakaşalara cesaret vermeli; gerektiğinde kendi görüşlerinden vazgeçebilmeli ve güçlerini yapıcı yönde kullanmalıdır. Grup düşünmeyi engelleyebilecek önemli bir anahtar, çatışmayı karar verme aşamasında gidermektir. Özetle, Bu makalede değinilen grupdüşünmenin, işçilerin davranışlarına olası etkileri ayrıntılı olarak yerine tanıtıcı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yazar, konuyu tanıtmanın yanı sıra ilgili kimi önemli tartışmalara da değinmiştir. Bu bağlamda kendini başarıya aday örgütlerin grupdüşünmenin olası olumsuz sonuçlarından haberdar olması ve gereken önlemleri almaya çalışması son derece önemli görünmektedir. Ancak o zaman etik çalışma davranışlarının yaygınlaşması mümkündür olacaktır.

ŞİDDETE KARŞI DUŞUNCE ORTAMI (Sempozyumu)

Tarih : 19-20 Nisan 2008 · Saat : 09.30 - 17.30
Yer : Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi

GIRIS
SERBESTIR

KATKILARINIZ İÇİN

VAKIFLAR BANKASI

- 1- OSTİM Şb. (YTL. Hesabı) No: 201 48 18
- 2- Çankaya Şb. (YTL. Hesabı) No: 202 58 08
- 3- Çankaya Şb. (USD Hesabı) No:281-402 58 09
- 4- Çankaya Şb. (Euro Hesabı) No: 281-4032406

PTT YOLU

- 5- Posta Çeki : 102965 (Fişek Enstitüsü)

KREDİ KARTI

Kredi kartınızla katkıda bulunarak "çocuk dostları" mız arasına katılabilirsiniz.

Kredi kartı numaranızı, "CVC2 (kartınızın arkasındaki son üç rakam)" ve son kullanma tarihini bildirmeniz yeterli.

Lütfen katkılarınız sonrası adresinizi bize bildiriniz.

Faks : (0312) 425 28 01

e-posta : cocukdostumuz@fisek.org.tr

Kaçak Göç mü? Yeni Kölecik mi?

Taner AKPINAR

"Emek sahibi ile para sahibi pazarda karşı karşıya gelirler, aralarındaki tek fark birisinin satıcı, diğeri- nin alıcı olmasıdır; bu yönden yasalar karşısında her ikisi de eşittir" (Marx, 2004: 171). Marx, emek- gücü alımı ve satımının gerçekleştiği bu alandan çıkıp kapısında 'işli olmayan giremez!' levhasının asılı olduğu gizli kapaklı üretim alanına giderken tarafların yüz ifadelerinin değiştiğini söylemektedir. "Eski para sahibi, şimdi kapitalist olarak önde ça- lımla yürüyor; emek-gücü sahibi onun emekçisi ola- rak peşisıra onu izliyor. Biri önemli insan pozunda, sırtıkan, işbilir; öteki sıkılgan, çekingen, kendi deri- sini pazara götüren ve yüzülmekten başka umudu olmayan bir kimse gibi" (2004: 178-179).

Kapitalizmin küreselleşme olarak adlandırılan yeni evre- sinde sınıfsal (emek-sermaye) ve mekansal (geri kalmış yerler-gelişmiş yerler) eşitsizlikler belki de tarihin hiçbir döneminde görülmediği kadar derinleşmiştir. Kapitalizmin dünya ölçeğinde eşitsiz gelişmesi geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru olan uluslararası emek göçleri- ni yeniden yeniden üretmektedir. Geçim kaynakları kuru- yan ve artık bulunduğu yerde yaşamını sürdürme olanağı kalmayan emekçiler yasal ve coğrafi engel tanımaksızın göç yollarına koyulmaktadır. Küreselleşme olarak adlan- dırılan süreçte kaçak göçler kitlesel boyutlara ulaşmıştır. Kaçak göçlerin artmasına bağlı olarak bu olguya olan il- ginin de giderek artmaya başladığı görülmektedir. Ancak, kaçak göç olgusunun hiç olmazsa biraz daha ılıman bir adla gündeme sokulması amacıyla ILO duruma müdahale etmiştir. ILO'nun önderliğinde Nisan 1999'da Bangkok'da gerçekleştirilen Uluslararası Göç Sempozyumu'nda, kötü çağrışımlar yaptığı ve içinde suç fikrini de barındırdığı gerekçesiyle "kaçak göç" ya da "yasadışı göç" kavramları- nın yerine "düzensiz göç" (irregular migration) kavramı- nın kullanılması önerilmiştir (ILO, 2004: 11). Bu göçlere ilişkin, uluslararası kuruluşların raporlarına ve akademide yeni yeni filizlenmekte olan yazına bakılarak yeni kavramın özüksendiği söylenebilir. Söz konusu kaynaklarda kaçak göç ifadesi yerine daha çok düzensiz göç kavramının kul- lanıldığı görülmektedir. Bu yazıda bu alandaki kavramlar eleştirel bir gözle değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Yasadışı yollardan göç edenler, yasal olarak giriş yapıp sonradan yasadışı konuma düşenler ve yasal olarak giriş yapıp kaçak olarak çalışanlar düzensiz göçmen olarak kabul edilmektedir (Tapinos, 2000: 16-17; Baldwin-Edwards, 1999: 4; Jahn ve Straubhaar, 1999: 18-19; Wilpert, 1998: 270). Bu kavramsallaştırma son derece problemlidir. Bu kavramla kaçak göç akımlarına karşı ılımlı bir hava yaratılması amaçlanmış olsa da, bunun göçmenlerin lehine bir durum olduğunu söylemek güçtür. Düzensiz göç kavramı ile kaçak göçün farklı biçimleri anlatılmak istenirse de referans noktası olarak yine göçmenlerin yasadışı konumu - kaçak kalma ya da kaçak çalışma durumu- esas alınmak- tadır. Kaçak konumdaki göçmen emekçiler bu konuları

nedeniyle hiçbir yasal korumadan yararlanamamakta ve her türlü sömürüye açık bir durumda bulunmaktadır. Dü- zensiz göç kavramı göçmenlerin bu durumunu unutturarak örtmektedir. Ayrıca düzensiz göç kavramı farklı kaçak göç kategorilerini tek başlık altında toplayarak farklı göçmen gruplarının maruz kaldığı sorunları görmezden gelmekte- dir.

Diğer taraftan, kaçak göç ya da kaçak göçmen kavram- ları da fiili durumu ifade etmeye uygun değildir. Düzensiz göç olarak adlandırılan yasadışı göçler bu göçlerin yönelik olduğu ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından tahmini olarak verilen istatistiklerde milyonlarca ifade edilmektedir. Bir ülkenin sınırlarından milyonlarca insanın kaçak olarak girmesi ve kaçak olarak yaşamını sürdürüp çalışıyor ol- masına inanmak olanaklı değildir. Bu durum işgücü kıtlığı çekilen alanlarda bu kıtlığı karşılamak için yapılan bir ma- nipülasyondur. Kaçak göçleri önlemeye yönelik politikalar önlemekten çok gerekli işgücünü sağlamaya yönelik bir işlev görmektedir (Akpınar, 2007). Kaçak göç ya da kaçak göçmen kavramlarını işlevsiz kılan ikinci ve en önemli ne- den, kaçak göçmen konumundaki işçilerin içinde bulundu- ğu yaşama ve çalışma koşullarıdır. Göçmen emekçilerin yaşama ve çalışma koşulları göz önüne alınarak kaçak göçmen işçi istihdamı en iyimser bir yaklaşımla "köleliğin yeni bir biçimi" olarak yorumlanabilir.

Gelişmiş ülkelerde yerlilerin yapmak istemediği en kötü işler kaçak göçmen işçilere yaptırılmaktadır (Reyneri, 1998: 318; Sole vd., 1998: 335; Stalker, 1994: 149; The Independ- ent, 2006a, 2007). Kaçak göçmen işçilerin işe alınması ve işten çıkarılması işverenler ya da "sahipler!" tarafından tamamen keyfi olarak belirlenmektedir. İşverenler, günün büyük bölümünde durmaksızın çalıştırdıkları buna karşın yalnızca hayatta kalabilecekleri kadar uyumalarına ve bir- şeyler yemelerine izin verdikleri bu yeni kölelere, keyifleri yetmediğinde ücret bile ödememektedir. Bu durum karşı- sında, Sanayi Devrimi sonrası işçi ve işveren arasındaki pazarlığa dayalı bireysel iş ilişkilerinden işçi sendikaları ile işveren ya da işveren sendikaları arasındaki pazarlığa dayalı toplu iş ilişkilerine evrimleşen çalışma ilişkilerinin, gerisin geriye kapitalizmin erken dönemlerinde görülen kar- ranlık koşullardan daha da kötü bir duruma doğru devrildiği rahatlıkla söylenebilir. Kaçak konumdaki göçmen işçilerin istihdamında taraflar arasında herhangi bir pazarlık söz konusu olmamakta ve devletin de görmezden gelmesiyle işveren diktasına dayalı bir iş ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Banyo ve tuvalet gibi temel altyapıdan yoksun bazen bir barakada, bazen inşaatın bir köşesinde, bazen de orman- da bir ağacın gölgesinde insan onurunu zedeleyen koşul- larda barınmak zorunda kalan bu insanlar herhangi bir iş hayvanına indirgenmiş durumdadır. Bir kıyaslama yapıldı- ğında yeni kölelerin eski kölelerden daha kötü koşullarda olduğu söylenebilir. Bu nedenle "yeni kölecilik" ifadesi bu ayrımı da vurgulayan bir ifade olarak kullanılmaktadır.

Madalyonun bu yüzüne kör bakanlar, özellikle de med- ya, sık sık kaçak göçmenlerin yakalanmalarının ya da ölümlerinin tellallığını yaparken son derece keyfi bir şe- kilde onlardan bazen kaçak göçmen bazen de mülteci ya

* Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

da sığınmacı olarak söz etmektedir. Birleşmiş Milletlerin 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmesi'nde kimlerin mülteci olarak kabul edileceği tanımlanmakta ve mülteci olduğu kabul edilenlere uluslararası düzeyde koruma sağlanmaktadır. Söz konusu Sözleşmede "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden (...) (m.1/A/2)"¹ ifadesine yer verilerek mülteci tanımının sınırları belirlenmektedir. Sığınmacı kavramı ise 1951 Sözleşmesini onaylayan ülkelerin bu sözleşmeyi çekince koyarak onaylamaları sonucu ortaya çıkan durumu ifade etmektedir. Örneğin Türkiye 1951 Sözleşmesini coğrafi çekince koyarak onaylamıştır. Türkiye bu çekince ile yalnızca Avrupa'dan gelenleri mülteci olarak kabul edeceğini, Avrupa'dan başka yerlerden gelenleri ise yalnızca sığınmacı olarak kabul edeceğini taahhüt etmektedir. Sığınmacılar, üçüncü bir ülkeye kalıcı olarak yerleştirilinceye kadar ilk gittikleri ülkede kalmalarına yasal olarak izin verilen mülteciler olarak tanımlanabilir.

Kaçak göçmenlerin mülteci ya da sığınmacı olarak ifade edilmesi gerçekte bu insanların yasal olarak sahip olmadıkları bir konuma sahiplermiş gibi gösterilmesine yol açmaktadır. Mülteci ya da sığınmacı olarak kabul edilenlere ne denli yeterli bir koruma sağlandığı ayrı bir tartışma konusudur.² Burada dikkat çekilmek istenen nokta ekonomik nedenlerin mülteci ya da sığınmacılara sağlanan korumadan yararlanmak için haklı bir gerekçe olarak kabul edilmemesidir. Övgüler dizilerek yere göğe sığdırılmayan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde de insanlara, bulunduğu ülkeyi kayıtsız koşulsuz terk etme hakkı tanınırken (m.13/2), başka bir ülkeye girme diye bir haktan söz edilmemektedir. Demokrasi, insan hakları, özgürlükler vb konular mevzu bahis olduğunda mangalda kül bırakmayanlar, son çare olarak yollara düşen insanların durumuna seyirci kalmakta, yalnızca lütfedip sahillerden cesetlerini toplamaktadırlar. Avrupa'ya girmeye çabalarken ölen binlerce kaçak göçmenin cesetlerinin Avrupa kıyılarına vurması üzerine Avrupa Komisyonu'nda bunun önlenmesi için Afrika'da iş bulma bürolarının kurulması yönünde de insanlara, tartışılmaya başlandığını *The Independent* (2006b) gazetesinden öğreniyoruz. Ne merhametli bir çözüm önerisi!

Ne acıdır ki, artık "insan kaçakçılığı" ve "insan ticareti" kavramları da bu alandaki yazına girmiş bulunmaktadır. Birinci durumda insanların sınırlar-arası geçişleri, ikinci durumda ise insanın bizzat kendisi alıcı ve satıcı arasındaki ticari ilişkinin konusu olmaktadır. Bu ticaret yıllık 10 milyon dolar ciro yapan bir endüstri haline gelmiştir (IOM, 2003: 60). İnsan kaçakçıları ya da insan tacirlerinin ağlarına düşen insanlar kendilerini bir meta gibi pazarlayanlarla ya da işveren olarak çalıştıranlarla herhangi bir hukuksal zemini olmayan tam bir tabiiyet ilişkisi içindedirler. Marx, emekgücü sahibinin emeğini toptan ve süreksiz satacak olursa, kendini satmış olacağını, kendini özgür bir insan olmaktan çıkartıp köleye, meta sahibi olmaktan çıkartıp meta haline dönüştürmüş olacağını belirtmektedir (2004: 171). İnsan kaçakçılığı ve insan ticaretinde insanın emek-gücü değil bizzat kendisi metalaşmaktadır. Ancak burada özgür bir insan olmaktan çıkıp köleye ya da meta sahibi olmaktan çıkıp meta haline dönüşme insanın kendi isteğinin dışında olan bir durumdur. Bu durum köleciliğin yeni bir biçimi olarak adlandırılmazsa nasıl adlandırılabilir?

Yapımcılığını ve yönetmenliğini Mihriban Tanık'ın yaptığı "Hiçbir yerde" adlı belgeselde yer alan bir kaçak göç-

menin ağzından şu sözler dökülüyor; "Ben ne söylesem, siz bunu anlayamazsınız. Benim şartlarımda olmanız ve yaşamamız gerekiyor. Kimi zaman o kadar ümitsizliğe kapılıyoruz ki, kendimize 'neden dünyaya geldik' diye soruyoruz" (TRT, 2007). Onları belki anlayamayız ama seslerini duymalarına yardım edebiliriz.

Dipnotlar

(1) Mülteci tanımı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile yeniden düzenlenmiştir.

(2) Yasadışı yollardan giriş yapanlar görmezden gelinirken, mülteci ya da sığınmacı olarak giriş yapmak isteyenlerin vay haline! Hiçbir yasal korumadan yararlanmadığı için iliklerine kadar sömürülmesinde herhangi bir sakınca görülmeden birinci gruba göz yumulurken, yasal bir dayanağa sahip olan ikinci grup pek de hoş karşılanmamaktadır. Bunların başına gelenler deyim yerinde ise pişmiş tavuğun başına gelenden daha kötüdür. PRO ASYL'nin (2007) raporu yürekleri burkan bu durumu çarpıcı bir örnekle ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

AKPINAR Taner, (2007) "Düzensiz Göçleri Önlemeye Yönelik Politikalarındaki İkiyüzlülük," Türkiye İşçi Sınıfı ve Emek Hareketi Küreselleşiyor Mu?, 3.Sınıf Çalışmaları Sempozyumu (İstanbul Teknik Üniversitesi Maçka Sosyal Tesisleri, 19-20 Mayıs 2007), İstanbul.

BALDWIN-EDWARDS Martin, (1999), "Where Free Markets Reign: Aliens in the Twilight Zone," Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe, Editors: Martin Baldwin-Edwards and Joaquin Arango, Frank Cass Publishers, London, pp. 1-15.

ILO-International Labour Organization, (2004), Towards a fair deal for migrant workers in the global economy, International Labour Conference, 92nd Session, Geneva, (Erişim: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc92/pdf/rep-vi.pdf>).

IOM-International Organization for Migration, (2003) World Migration 2003 Managing Migration Challenges and Responses for People on the Move, IOM World Migration Report Series, Geneva.

JAHN Andreas and STRAUBHAAR Thomas, (1999), "A Survey of the Economic of Illegal Migration," Immigrants and the Informal Economy in Southern Europe, Editors: Martin Baldwin-Edwards and Joaquin Arango, Frank Cass Publishers, London, pp. 16-42.

MARX Karl (2004), Kapital I, (Çeviren: Alaattin Bilgi), Sol yayınları, Ankara.

PRO ASYL, (2007), "The truth may be bitter, but it must be told," The Situation of Refugees in the Aegean and the Practices of the Greek Coast Guard, Frankfurt, (Erişim: http://www.proasyl.de/fileadmin/proasyl/fm_redakteure/Englisch/Griechenlandbericht_Engl.pdf).

REYNERİ Emilio, (1998), "The Role of the underground economy in irregular migration in Italy: cause or effect?," Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 24, No: 2, pp. 313-331.

SOLE Carlota, RIBAS Natalia, BERGALLI Valeria and PARELLA Sonia, (1998), "Irregular employment amongst migrants in Spanish cities," Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 24, No: 2, pp. 333-346.

STALKER Peter, (1994), The Work of Strangers: A Survey of International Labour Migration, International Labour Office, Geneva.

TAPINOS Georges, (2000), "Irregular Migration: Economic and Political Issues," Combating the Illegal Employment of Foreign Workers, OECD, pp. 13-43, (Erişim: <http://www1.oecd.org/publications/e-book/8100141E.PDF>).

THE INDEPENDENT, (2006a), "Slavery in the UK", (27 December 2006), (Erişim: <http://news.independent.co.uk/uk/politics/article2106018.ece>).

THE INDEPENDENT, (2006b), "EU wants migrant job centres in Africa," (1 December 2006), (Erişim: <http://news.independent.co.uk/europe/article2029273.ece>).

THE INDEPENDENT, (2007), "Slave labour that shames America," (19 December 2007), (Erişim: <http://news.independent.co.uk/world/americas/article3263500.ece>).

TRT, (2007), "Hiçbir yerde" Belgeseli.

WILPERT Czarina, (1998), "Migration and informal work in the new Berlin: new forms of work or new sources of labour," Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 24, No: 2, April, pp. 269-294.

Çoğalan Eylemler ve Çarpan Etkileri

● ÇALIŞKAN KIZLAR, ÜRETKEN ANNELER

Genç Kız Evi'nde ilgiyi, sevgiyi, kışın sığınağı, yazın oyununu, ders çalışırken sessizliği, kutlamalarda şenliği ve hem eğitimlerine, hem de gelişmelerine desteği bulan genç kızlar, okulda başarıyı yakalıyor.

Çalışkan kızlar, verilen bu çok boyutlu desteğin, her genç kızın yeni bir dünyayı yakalama düşüne de yeşil ışık yakabileceğini biliyorlar. Bu yaklaşım yaygınlaşmalı. Biz 70 genç kıza ulaşabiliyorsak, genç kız evlerinin sayısı da gönüllüsü de artmalı.

Genç Kız Evi Yaklaşımının, en az kızlar kadar önemli halkası anneleri. Anneler de, genç kız evinde kendilerine dost bir ortam buluyorlar ve dertleşmekten-dünyayı kavramaya kadar farklı gereksinimlerini karşılıyorlar. Anneler kendilerine verilen malzemelere, el emeklerini göz nurlarını döküyorlar. Bu hem ailenin ekonomik olarak biraz soluk almasını sağlıyor; hem de kızların eğitimlerini sürdürmelerini olanaklı kılıyor.

En büyük sorunumuz, kira ödeme güçleri gittikçe düşen ailelerin, mahalleden göç etmek zorunda kalmaları. Gazi Osman Paşa – Büyük Esat gibi lüks bir semtin hemen dibindeki gecekondularından, kentin daha dış halkalarına doğru göç ederlerken, burada edindikleri güzellikleri, özendircileri ve ivmeyi de beraberlerinde götürüyorlar. Bizlerle birlikteliği, ne kadar yaşamış olurlarsa olsunlar, bunların onların yaşamını değiştireceği inancıyla onları uğurluyoruz.

● CUMHURİYETİN ANIT KURUMLARI DİZİMİZİN YENİ KİTABI ÇIKTI

Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı sürdüren Türkiye, bir yandan da sosyal politika mücadelesini sürdürüyordu. Zonguldak halkının, kömür madenlerindeki çıkarlarını korumak için kenti işgal eden Fransız kuvvetlerine karşı direnişi, TBMM'nin de bu kahraman ve fedakar insanlar için ivedilikle bir şeyler yapması gerektiğini herkese kabul ettirdi. Bu, madenleri yabancılar peşkeş çeken ve yalnızca gelirlerini İstanbul'a getirmekle ilgilenen, işçileri hiç düşünmeyen padişaha da iyi bir ders olacaktı. Ve Türkiye'nin ilk sosyal politika adımı, halkın sesine uyarak Zonguldak-Ereğli Havzası'nda "ilk sınırlı iş yasası", "ilk sosyal sigorta" ve "sosyal güvencilikte Türkiye modeline yönelik bir düşünce" olarak 1921 yılında ortaya çıktı.

Cumhuriyetin Anıt Kurumları Dizimizin dördüncü kitabı, Şenay Gökbayrak'ın "ZONGULDAK-EREĞLİ KÖMÜR HAVZASI AMELE BİRLİĞİ'NDE BİR DÖNEM (1921-1946)" adlı çalışması. Bugün de varlığını sürdürmekte olan Amele Birliğinin, kimliği kuruluşundakinden çok farklı, gerçekleştirildiği hayaller de öyle. Ulusal Kurtuluş Savaşı'nı veren ve Cumhuriyet'i kuranların, Zonguldak halkının düşlerinin neler olduğunu öğrenmek istiyorsanız bu kitabı okumalısınız. Bu düşlerin nasıl hiçe sayıldığını, bir mücadelenin nasıl ayaklar altına alındığını görmek istiyorsanız yine bu kitabı okumalısınız. Derslerle dolu... Bunu yalnızca bir

tarih kitabı olarak görmeyip, derslerini çıkarırlar, yarının sosyal politikasını çizerken bu deneyimlerden çokça yararlanacaklardır.

● VAKFIN ÖZGÖREV ALANI VE KİTLE İLETİŞİMİ

Kitle iletişim araçları sadece gazetelerle ve televizyonlarla sınırlı değil. İş yaparken dinlediğimiz, tarlada yanbaşımızda ses veren, kamyonumuzu sürerken ya da gece vardiyasında yalnızlığımızı paylaşan radyolar hala varlığını koruyor. Ama tıpkı gazeteler ve televizyonlar gibi, tıpkı sivil toplum örgütleri gibi, radyoların da gücünü farkedenden "küresel güçler" büyük bir kirlilik yaratmaktalar. Bir zamanlar bilgi ve haber yaymanın aracı olan dergiler, bu kez dağıtım şirketleri aracılığıyla basın tekellerinin hismine uğramakta ve gitgide etkisizleşmektedirler.

Vakfımız, radyoları çok önemsemekte ve çağrıldığı radyo programlarına Vakfın ilgi alanına giren konularda konuşmacılar göndermektedir. TRT Ankara ve Diyarbakır radyolarında, NTV-radyoda, Demokrat İzmir Radyosu'nda, güncel konularda bizi konuk eden tüm programcılara ve sorularıyla düşüncelerimizi daha iyi anlatmamıza olanak veren spiker dostlarımıza teşekkürler sunuyoruz.

Güçlü Yine "küresel güçler"ce farkedilen ama henüz kontrol altına alınamayan bir diğer güç de "internet"... Yaygın erişim ve özgür yazılımlar, bu alandaki tekelleşmenin belini kırmaya ve insanlar arasında köprüler kurmaya devam ediyor. Dar bütçelerle geniş kitlelere, istenilen derinlikte ve istenilen içerikte bilgi iletmeye devam ediyorlar.

Güçlü bilişim grubumuzla, 1999 yılından beri web sayfalarımızla, yalnızca ülkemizin kamuoyuna değil, dünya kamuoyuna da ulaşabiliyoruz. Uzunca bir süredir olduğu gibi, bu ay da 94 ülkeden ziyaretçi kabul etmişiz. Her gün web sayfalarımızın sayısı artmakta. Aşağıda Vakfın ana web sayfasının bir yıllık istatistiklerini göreceksiniz. Azalan ziyaretçi sayısı sizi kaygılandırmamasın. Çünkü Vakfın ana web sayfasından kopardığımız kütüphane, çocuk emeği kaynakçası, sosyal politika, beyin göçü, iş sağlığı güvenliği şimdi ayrı birer web sayfası. Tüm web sayfalarımızın yıllık izleyici sayısı 1.100.000 ve bunun güne izdüşümü ortalama 3.000. Bu müthiş bir rakam. Üstelik de, bu sayfaları ziyaret eden her beş kişiden biri Türkiye dışından. O kadar çok ülkeden ziyaretçi alıyoruz ki, dünyanın dört bir yanında çalışmalarımızın ve düşüncelerimizin yankılandığını düşünmek, ayrı bir kavanç ve motivasyon kaynağı oluşturuyor.

● 6.ÇALIŞAN ÇOCUKLAR

FOTOĞRAF YARIŞMASI SONUÇLANDI

Altı yıldır çalışan çocukların iş yaşamlarını konu alan fotoğrafları yarıştıran, fotoğraf sanatçılarının ve kamuoyunun dikkatini bu alana çekmeye çalışıyoruz.

Yarışmanın amacı ülkemizin çalışma yaşamında yer alan çocuk emeği olgusunu ön plana alarak, çalışan çocukların tarım ve sanayideki çalışma yaşamlarını belgelemek, arşivlemek; amatör fotoğraf sanatçılarını özendirerek ve onlara destek vermektir.

Bu yarışmaların fotoğraflarını, hazırlanmakta olanla birlikte üç albüme topladık. Ayrıca bu fotoğrafları, Vakfımızın ana web sayfasında da (www.fisek.org.tr) görebilirsiniz. Fotoğraf yarışmasıyla oluşan arşivin çalışan çocukları esirgeme mücadelemize büyük bir destek verdiğini görüyoruz. Bir çok kurumun, çalışmalarında bu fotoğraf

arşivinden yararlandığına tanık oluyoruz. Ulusal düzeyde belirli bir başarıyı ve çoğaltıcı etkiyi de yakaladığımız inan-
cındayız.

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı tarafından düzenlenen "**6.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması**" seçici kurulu, Ozan Sağdıç, Mehmet Aslan Güven, Adnan Polat, Erol Karaca ve Oya Fişek'ten (vakıf temsilcisi) oluşuyordu. 22 Mart 2008 tarihinde toplandı. Yarışmaya gönderilen 42 yarışmacının 90 siyah beyaz ve 173 renkli baskı fotoğrafı katılım formunda belirtilen konu ve amaç kapsamında değerlendirildi. 11 yarışmacının 14 adet çalışması ödüle değer görüldü. 18 yarışmacının 29 adet siyah-beyaz, 28 yarışmacının 61 adet renkli baskı çalışma sergilenmeye değer görüldü. Tüm katılımcılara teşekkür ediyor, başarılı olarak değerlendirilenleri de kutluyoruz.

7. Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması'nda buluşmak üzere...

Ödül ve Sergilenmeye Değer Görülen Fotoğraflar (Siyah-beyaz) :

	Sanatçı
Birincilik	Mehmet Çakır
İkincilik	İbrahim Peynirci
Üçüncülük	Feryal Uludağ
Vakıf Özel Ödülü	Hatice Kara
Mansiyon	Serhat Karadoğan
	Hatice Kara
	Feryal Uludağ

Siyah-beyaz baskı 1. ödül / " Çamurcular " / Mehmet ÇAKIR

Sergilenmeye Değer Görülen Fotoğraflar (Siyah-beyaz):

Sanatçı: Feryal Uludağ, Hatice Kara, Yavuz Yaman Velittin Kalinkara, Sunay Kalinkara, A.Serdar Kürkbabaoğlu, İmren Doğan, İbrahim Peynirci, Hüseyin Ceylan, Hüseyin Owayolu, Fatih Akdoğan, M.Mebrur Hatunoğlu, Mehmet Emre Yılmaz, Serhat Karaoğan, Zeki Akakça, Mehmet Çakır, İ.Selçuk Kadioğlu, Gizem Bengisu.

Siyah-beyaz baskı **Vakıf Özel Ödülü** " Daima Ürkek " / Hatice KARA

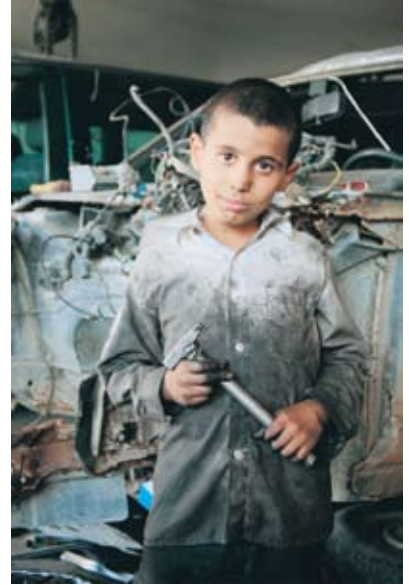
Ödül ve Sergilenmeye Değer Görülen Fotoğraflar (Renkli) :

	Sanatçı
Birincilik	Nejla Osseiran
İkincilik	Ercan Yolgiden
Üçüncülük	M.Mebrur Hatunoğlu
Vakıf Özel Ödülü	Velittin Kalinkara
Mansiyon	Kumral Kepkep
	Şafak Tortu
	Feryal Uludağ

Sergilenmeye Değer Görülen Fotoğraflar (Renkli):

Sanatçı : Ercan Yolgiden, Feryal Uludağ, Hatice Kara

İbrahim Aysıl, Kumral Kepkep, Yavuz Yaman, Velittin Kalinkara, N.Esen Gök, Çağla Cömert, Haluk Sargın, Halil Çetin, Tekin Altuğ, A.Serdar Kürkbabaoğlu, İmren Doğan, Feyyaz Çetinel, Hasan Bedir, İbrahim Peynirci, Gürsel Egemen Ergin, Nejla Osseiran, Mehmet

Renkli baskı, 1. ödül " Kaportacı I " / Nejla OSSEİRAN

Can, Fatih Akdoğan, M.Mebrur Hatunoğlu, Zeki Akakça, Mehmet Çakır, Şafak Tortu, Sezen Soner, Fatih Düzgören, Gizem Bengisu

Renkli baskı, **Vakıf Özel Ödülü** " Başka Yaşamlar " / Velittin KALINKARA

● ŞİDDETE KARŞI DÜŞÜNCE ORTAMI

Düşünce Ortamları, "okur seminerleri" adıyla 1992 yılında başlamış ve Çalışma Ortamı dergilerinin içerisinde bir dosya biçiminde yayınlanmıştı. O zamandan beri kesintisiz sürüyor ve kendisini sürekli yeniliyor.

Bu kez gerçekleştirilecek düşünce ortamının diğerlerinden bazı farkları var. Her şeyden önce bir sempozyum yapısında gerçekleştiriliyor. Bir konu çevresinde ve onun tamamlayıcısı olan oturumlardan oluşuyor. Oturumlarda çağrılı konuşmacılar ile gönüllü konuşmacılar var katkı veren.

Diğer bir farklılık, bu düşünce ortamı bir birlikteliğin ürünü. Türkiye Gençlik Federasyonu ile Çankaya Belediyesi ile birlikte düzenliyoruz. Çankaya Belediyesi, hem Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde toplantıya ev sahipliği yapacak; hem de konuşmaların bir kitapta toplanmasını sağlayacak.

Bu kez düşünce ortamında ele alınacak konu "Şiddet"... Toplantı iki gün sürecek ve altı oturumdan oluşacak. Aynı anda "6.Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması"nda ödül kazanan ve sergilenmeye değer bulunan fotoğrafların oluşturduğu sergi de görücüye çıkacak.

Küreselleşme kısırcısındaki dünya, en çok şiddetten sarsılıyor. Doğaya, insana ve hayvana zarar verilmeden, kan dökülmeden, cana kıyılmadan bir günü yaşayamaz hale geldik. Şiddetten beslenen egemen güçler, dikkatimizi hırçınlıklara, uyumsuzluklara ve bunların yansıması olan "insana karşı" bireysel suçlara çekmek istiyorlar.

Tepkilerin ve karşı çıkışların, uysal anlatım biçimleri ve şiddetsiz gösteri ortamları vardır. Ama ne yazık ki, küreselleşme, koşulları yumuşatacağına, tersine ağırlaştırılıyor ve bundan çıkar umuluyor. Dünyayı ateş topuna çevirenler, bundan çıkarlar da sağlıyor. Yapılan istatistikler, dünyada zenginlerin sayısının azaldığını, ancak bu az sayıdaki zenginlerin servetlerinin hızla katlandığını gösteriyor.

Aç ve çaresizliği ile başbaşa bırakılan, geleceği için tek bir umut ışığı görmeyen insanlar öfkelenmemeyi nasıl başaracaklar, öfkelerini nasıl boşaltacaklar, öfkelerine nasıl engel olabilecekler?

Küresel güçler, bu soruların yanıtlarını yoksulluk içindeki insanlara buldurmak için, medyayı, bilgisayar oyunlarını, şiddet dolu olguları kullanıyorlar. Onlar, gerçek hedefin adresini saptırarak, okları birbirlerine yöneltiliyorlar. Sonunda da, "insan insanın kurdudur" diye düşünmesini sağlamaya çalışıyorlar.

O zaman bizler, bu düşüncelerden kurtulmak ve şiddetin özünü yakalamak zorundayız. Bunu da ancak sosyal toplulukları ve alanları göz önüne alarak başarabiliriz.

Düşünce ortamında şiddetin toplumsal yönü konusunda görüşlerimizi ortaya koyacağız. Bu tartışmalara siz de katılmak istemez misiniz?

19-20 Nisan 2008 tarihlerinde Ankara'da Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde 10.00-17.30 saatleri arasında Şiddete Karşı Düşünce Ortamı'nda buluşuyoruz. Konuyu toplumsal boyutlarıyla tartışmak ve farkındalığımızı hem göstermek ve hem de arttırmak zorundayız. Yoksa yokolup gideceğiz.

PROGRAM

19 Nisan 2008

1. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Prof.Dr.Birgül Ayman Güler
09.00 : Çalışan Çocuklar Fotoğraf Sergisi'nin Gezilmesi
09.30 : Açılış Konuşmaları
10.30 : Şiddet ve Sivil Toplum (Prof.Dr.Hilal Özcebe)
11.00 : Küreselleşme ve Şiddet Prof.Dr.Alpaslan Işıklı)
11.30 : Şiddete Karşı Medya (Bekir Coşkun)
12.00- 13.00 : ARA

2. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Prof.Dr.A.Gürhan Fişek
13.00 - 15.00 : Şiddetin Çiğliği
• Cinselliğin Ticarileşmesi ve Küresel Sömürünün Yeni Boyutu (Umur Aşkın)
• Çocuk Askerler ve Geleceğin Dünyasındaki Yerleri (Onur Sunal)
• Mültecilerin ve Kaçakların Dramı (Taner Akpınar)
15.00- 15.30 : Ara

3. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Prof.Dr.Bahar Gökler
15.30 - 17.30 : Okullarda Şiddet
Çağrılı konuşmacılar (Metin Pişkin, Funda Kutlu, Prof.Dr.Fusun Çuhadaroğlu)
Gönüllü konuşmacılar
17.30 : Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması'nda Ödül Kazananlara Belgelerinin Verilmesi
18:00 : Kokteyl

20 Nisan 2008

4. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Gülay Aslanteppe
10.00-12.00 : İşyerlerinde Şiddet
Çağrılı konuşmacılar
• İşyerinde Şiddete Genel Bakış : Dr.Gülbiye Y.Yaşar
• Çalışma Koşulları Üzerinden Şiddet : Yıldırım Koç
• Yıldırma : Yrd.Doç.Dr.Emine Durmuş
Gönüllü konuşmacılar
12.00-13.00 : ARA

5. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Dr.Bülent İlik
13.00 - 15.00 : Toplumda Şiddet
Çağrılı konuşmacılar
• Kadının Fethedilecek Bir Objeye Olarak Görülmesi (Nurhayat Kemerli)
• Çocuğa Yönelik Cinsel Suçlar (Yrd.Doç.Dr.Yüksel Baykara Acar)
• Gençliğe Yönelik Bir Şiddet Türü : İşsizlik (Prof.Dr.A.Gürhan Fişek)
• Engelliler ve Şiddet (Prof.Dr.Ferhunde Öktem)
Gönüllü konuşmacılar
15.00- 15.30 : ARA

6. OTURUM

- Kolaylaştırıcı : Vedat Özbilen
15.30 - 17.30 : Doğaya Karşı Şiddet
Çağrılı konuşmacılar
Hava : İklim Değişikliği ve Biyolojik Çeşitlilik (Doç.Dr. Nesrin Alpan)
Su : Su ile Boyunduruk Altına Alma (Doç.Dr.Sencer İmer)
Toprak : Talan Kültürü (Sinan Erten)
Üretim Sürecinde Doğa-İnsan İlişkileri (Doç. Dr. Bülent Gülçubuk)
Gönüllü konuşmacılar
17.30 : Kapanış Konuşması (Prof. Dr. Hilal Özcebe)

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Tehlikeyi Tanıyalım

Hız Kesicideki Yağ Seviyesinin Kontrolü

Mustafa TAŞYÜREK*

Durum: İşçi yağ seviyesini kontrol etmek üzere kayışın üzerine eğilmiştir. Çalışma gece yapılıyor. İşçilerin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. İşçi yağ seviyesini kontrol etmek üzere başını eğdiğinde destek almak için sol elini kayış muhafazası üzerine koyup kayışa kaptırabilir.
2. İşçi eğildiği için dengesini kaybedip düşebilir ve kayışa kapılabilir.
3. İşçinin eli kayışa değebilir ve aniden çekmeye kalktığı anda elini kesebilir.
4. İşçi el fenerini kayışa çok yakın mesafede tutuyor; feneri kayışa kaptırabilir.
5. Görülmesi zor olduğu için işçi bütün dikkatini yağ seviyesi üzerinde toplamış; ellerini kayışa kaptırabilir.
6. Eğilerek çalıştığı için işçide bel ağrıları olabilir.

> Yanıtı 3. sayfada

* Kim. Müh., İş Sağlığı+İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı
Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi (1978-1985)
İş Güvenliği Uzmanı (A Sınıfı Sertifikalı)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Şeyda AKSEL
Prof. Dr. Yasemin GÜNAY BALCI
Jeom. Erdoğan BOZBAY
Prof. Dr. Ayşen BULUT
Ecz. Dr. Ayçe ÇELİKER
Prof. Dr. Murat DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. Necati DEDEOĞLU
Dr. Seyhan ERDOĞDU
Mak. Y. Müh. Aykut GÖKER
Prof. Dr. Bahar GÖKLER
Dr. Uğur GÖNÜL
Prof. Dr. Güler Okman FİŞEK
Prof. Dr. A. Gürhan FİŞEK
Prof. Dr. Hamit FİŞEK
Prof. Dr. Kurthan FİŞEK
Oya FİŞEK
Prof. Dr. Alpaslan IŞIKLI
Prof. Dr. Ali Esat KARAKAYA
Prof. Dr. Muammer KAYAHAN
Prof. Dr. Ahmet MAKAL
Prof. Dr. Ferhunde ÖZBAY
Prof. Dr. Nevzat ÖZGÜVEN
Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA
Prof. Dr. Mümtaz PEKER
Prof. Dr. Sarper SÜZEK
Kim. Müh. Mustafa TAŞYÜREK
Dr. Engin TONGUÇ
Prof. Dr. İsmail TOPUZOĞLU
Mim. Y. Müh. Cihat UYSAL
Prof. Dr. İsmail ÜSTEL
Dr. Ecz. Leyla ÜSTEL

ÇALIŞMA ORTAMI DERGİSİ BİLİMSEL DANIŞMA KURULU'NUN YİTİRDİĞİMİZ AMA HEP ARAMIZDA OLAN ÜYELERİ

Doç.Dr. Ömer Tunç SAVAŞÇI
Prof.Dr. Cahit TALAS

İÇİNDEKİLER

- **SOSYAL POLİTİKA**
“Yeni” Sosyal Güvenlik “Düzeni” Hayali
ve Daha da Yitiren Kadınlar 2
Derleyen: A. Gürhan FİŞEK
- **ÇOCUK HABER**
UNICEF Dünya Çocuklarının Durumu Raporu 2008 4
Derleyen: Onur SUNAL
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Zımpara Taşları Ölümcül Kazalara Neden Olabilir mi? 6
Mustafa TAŞYÜREK
- **TOPLUM**
Kahramanını Özleyen Topraklar 11
Erdoğan BOZBAY
- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**
Çocuk İşçiliği ile Mücadelede Medyanın Rolü..... 12
A. Gürhan FİŞEK
- **YAŞAM**
Örgütlerdeki Etik Dışı Davranışlarla
Grup Düşünme Arasındaki Bağlantı..... 14
Çev.: Müge ERSOY - KART
- **SOSYAL POLİTİKA**
Kaçak Göç mü? Yeni Kölecik mi? 18
Taner AKPINAR
- **VAKIF HABELERİ**
Çoğalan Eylemler ve Çarpan Etkileri 20
- **BULMACA**
İki Dakika Düşün: Tehlikeyi Tanıyalım
Hız Kesicideki Yağ Seviyesinin Kontrolü..... 23
Mustafa TAŞYÜREK

GENÇ KIZ EN
Kadınlar Eliyle Topluma Sunulan Can Simidi

- **Sahibi:** Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Adına
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
• **Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:**
A. Gürhan FİŞEK (e-posta: agf@fisek.org.tr)
• **Yönetim Yeri:** Selanik Cad. Ali Taha Apt. 52/4
Kızılay 06650 ANKARA (e-posta: bilgi@fisek.org.tr)
• Tel: (312) 419 78 11 • Faks: (312) 425 28 01 - 395 22 71
• Web sayfası: www.fisek.org.tr
• Çalışma Ortamı Dergisi'nde yayınlanan yazılar, resimler kaynak gösterilerek kullanılabilir.
• Bu dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Bu bir HAKEMLİ dergidir.

- Çocuk Dostu'muz olanlara dergi ve kitaplarımızı düzenli olarak gönderilmektedir. Sizleri de **Çocuk Dostu'muz** olarak görmek isteriz.
• Çalışma Ortamı Dergisi iki ayda bir yayınlanır.
(Yerel Süreli Yayın)
• ISSN 1302-3519
• Sayı: 97, Mart - Nisan 2008
• **Ücretsizdir**
• **Tasarım ve Baskı :** Yücel Ofset Matbaacılık
Turizm San. Ltd. Şti. Kazım Karabekir Cad. Kültür Çarşısı 7/12
06060 İskitler/ANKARA Tel: (312) 342 31 11 - 12
e-posta: yucelofsetank@superonline.com
Basım Tarihi : 10 Nisan 2008